

INTERNATIONAL FEDERATION
OF ACCOUNTANTS

MEDNARODNA ZVEZA RAČUNOVODSKIH
STROKOVNJAKOV

MEDNARODNI STANDARDI REVIDIRANJA
IN MEDNARODNA STALIŠČA O REVIDIRANJU

STALIŠČE 1006

**REVIZIJE RAČUNOVODSKIH
IZKAZOV BANK**

SLOVENSKI INŠTITUT ZA REVIZIJO
LJUBLJANA 2005

© International Federation of Accountants

Avtorske pravice za vse standarde, smernice, gradiva za razpravo in druge spise si pridržuje International Federation of Accountants (IFAC), 535 Fifth Avenue, 26th Floor, New York, New York 10017, USA, telefon +1 (212)286-9344, telefaks +1 (212)286-9570, internet <http://www.ifac.org>.

Vse pravice pridržane. Brez vnaprejšnje pisne privolitve Mednarodnega združenja računovodskih strokovnjakov (MZRS) ni dovoljeno v nobeni obliki oziroma na noben način – ne elektronsko ne mehanično, s fotokopiranjem, s snemanjem ali drugače – ponatisniti, shraniti in ponovno uporabiti ali prenašati nobenega dela te izdaje.

Besedila MZRS v tej zbirki so prevedena v slovenščino pod nadzorom Slovenskega inštituta za revizijo in natisnjena z dovoljenjem MZRS. Potrjena besedila vseh spisov MZRS so tista, ki jih je MZRS objavil v angleščini.

Copyright © International Federation of Accountants

All standards, guidelines, discussion papers and other IFAC documents are the copyright of the International Federation of Accountants (IFAC), 535 Fifth Avenue, 26th Floor, New York, New York 10017, USA; tel: +1 (212)286-9344, fax: +1 (212)286-9570, Internet: <http://www.ifac.org>.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of IFAC.

The IFAC pronouncements in this volume have been translated into Slovene under the supervision of the Slovenian Institute of Auditors and are reproduced with the permission of IFAC. The approved text of all IFAC documents is that published by IFAC in the English language.

Stališče 1006**REVIZIJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV
BANK****VSEBINA**

	Odstavek
Uvod	1–8
Nameni revidiranja	9–11
Opredeljevanje določb o revizijskem poslu	12–14
Načrtovanje revizije	
Uvod	15
Spoznavanje poslovanja	16–28
Razvijanje celovitega revizijskega načrta	29–55
Notranje kontroliranje	
Uvod	56–57
Prepoznavanje, olistinjevanje in preizkušanje postopkov kontroliranja	58–67
Zgledi kontrol	68
Omejitve, povezane z naravo notranjega kontroliranja	69
Upoštevanje vpliva dejavnikov okolja	70
Preizkušanje postopkov	
Uvod	71–72
Revizijski postopki	73–81
Posebni postopki pri posameznih postavkah v računovodskih izkazih	82–100
Poročanje o računovodskih izkazih	101–103
Dodatki	
Tveganja ter zadeve v zvezi s prevarami in nezakonitimi dejanji	

Zgledi proučevanja notranjega kontroliranja in preizkušanja postopkov za dve področji bančnega poslovanja

Zgledi računovodskih informacij, kazalnikov in kazalcev, ki se splošno uporabljajo pri proučevanju finančnega položaja in uspešnosti banke

Tveganja in zadeve v zvezi z odkupovanjem izdaje vrednostnic in posredovanjem vrednostnic

Tveganja in zadeve v zvezi z zasebnim bančništvom in ravnanjem s sredstvi

Pojmovnik in priporočeno gradivo

Mednarodno stališče o revizijskih postopkih (MSRPos) 1006 – Revizije računovodskih izkazov bank – je treba brati v povezavi s Predgovorom k Mednarodnim standardom obvladovanja kakovosti, revidiranja, preiskovanja, dajanja drugih zagotovil in sorodnih storitev, ki določa uporabo in veljavo MSRPos.

To stališče je pripravil MOPR pri MZRS. V pododboru MOPR za revidiranje bank so bili opazovalci Baselskega odbora za nadzorovanje bank (Baselski odbor).* MOPR je to stališče odobril za objavo na seji oktobra 2001. Zasnovo je na MSR, obstoječih na dan 1. oktobra 2001.

Uvod

1. Namen tega stališča je praktično pomagati revizorjem in pospeševati dobre navade pri uporabljanju MSR pri reviziji računovodskih izkazov bank. Vendar pa njegov namen ni izčrpno navajati postopke in navade, ki naj bi se uporabljali pri takšni reviziji. Pri opravljanju revizije v skladu z MSR revizor upošteva vse zahteve vseh MSR.

2. V mnogih državah nadzorniki bank zahtevajo, da revizor o nekaterih dogodkih poroča urejevalcem ali da jim redno pripravlja poročila

* Baselski odbor za nadzorovanje bank je odbor nadzornih organov za bančništvo; ustanovila ga je osrednja banka guvernerjev skupine desetih držav leta 1975. Sestoji iz višjih predstavnikov organov za nadzorovanje bančništva in osrednjih bank v Belgiji, Kanadi, Franciji, Nemčiji, Italiji, Japonski, Luksemburgu, Nizozemski, Španiji, Švedski, Švici, Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Navadno se srečuje pri Banki za mednarodne poravnave v Baslu, kjer ima sedež stalni sekretariat.

kot dodatek revizijskim poročilom o računovodskih izkazih bank. To stališče ne obravnava takšnih poročil, kajti zahteve v zvezi z njimi se pogosto v različnih državah bistveno razlikujejo. To zadevo podrobneje obravnava stališče 1004 – Razmerje med nadzorniki bank in zunanjimi revizorji bank.

3. Za potrebe tega stališča je banka vrsta finančne inštitucije, katere glavna dejavnost je jemanje vlog in izposojanje za namene posojanja in finančnega naložbenja; kot banko jo priznavajo urejevalne oblasti v državah, v katerih posluje. Obstaja nekaj drugih vrst organizacij, ki imajo podobna področja delovanja, na primer gradbene družbe, posojilne zveze, prijateljske družbe, varčevalne in posojilne skupnosti ter varčevalne inštitucije. Napotki v tem stališču se uporabljajo pri revizijah računovodskih izkazov, ki se nanašajo na bančno delovanje takšnih organizacij. Prav tako se uporabljajo pri revizijah skupinskih računovodskih izkazov, ki vključujejo izide bančnega delovanja kateregakoli člana skupine. To stališče obravnava uradne trditve v računovodskih izkazih organizacije, ki se nanašajo na bančno delovanje, ter tako nakazuje, katere uradne trditve v računovodskih izkazih banke povzročajo posebne težave in zakaj. To zahteva način, ki je zasnovan na sestavinah računovodskih izkazov. Pri pridobivanju revizijskih dokazov, ki podpirajo uradne trditve v računovodskih izkazih, pa revizor pogosto izvaja postopke, zasnovane na vrstah delovanja organizacije in na načinu vplivanja tega delovanja na uradne trditve v računovodskih izkazih.

4. Banke običajno opravljajo številne dejavnosti. Vendar pa so večini bank na splošno temeljne dejavnosti sprejemanje vlog, izposojanje, posojanje, poravnavanje, trgovanje in hranjenje. Temeljni namen tega stališča je dati napotke o posledicah teh dejavnosti za njihovo revidiranje. Poleg tega to stališče daje omejene napotke glede odkupovanja izdanih vrednostnic in posredovanja vrednostnic ter gospodarjenja s sredstvi, torej dejavnosti, s katerimi se pogosto srečujejo revizorji računovodskih izkazov bank. Za banke je značilno tudi delovanje v zvezi z izpeljanimi finančnimi inštrumenti. To stališče daje napotke v zvezi s posledicami takšnega delovanja za revizijo, kadar je to delovanje del bančnega trgovanja in hranjenja. Napotke o takšnem delovanju v primerih, ko banka poseduje izpeljane finančne inštrumente kot končna uporabnica, daje stališče 1012 – Revidiranje izpeljanih finančnih inštrumentov.

5. To stališče ima namen osvetliti tista tveganja, ki so značilna samo za bančno delovanje. To so številne z revizijo povezane zadeve, ki so skupne bankam in drugim trgovalnim organizacijam. Pričakuje se, da

revizor takšne zadeve dovolj dobro pozna, zato to stališče ne govori o njih, čeprav utegnejo vplivati na način revidiranja ali lahko pomembno vplivajo na računovodske izkaze bank. To stališče na splošno opisuje tiste strani bančnega poslovanja, s katerimi se revizor seznani pred revizijo računovodskih izkazov banke; ni namenjeno opisovanju bančnega poslovanja. Zato to stališče samo po sebi revizorju ne daje zadostnega temeljnega znanja za opravljanje revizije računovodskih izkazov banke. Vendar pa opozarja na področja, na katerih se zahteva temeljno znanje. Revizorji bodo dopolnjevali napotke v tem stališču z ustreznim priporočenim gradivom in s priporočili za delo veščakov, kot se zahteva.

6. Banke imajo tele značilnosti, po katerih se na splošno razlikujejo od večine drugih trgovalnih organizacij:

- Shranjujejo velike količine denarnih postavk, tudi gotovino in prenosljive inštrumente, katerih fizično varnost je treba zagotoviti pri prenašanju in med hrambo. Prav tako hranijo in kontrolirajo prenosljive inštrumente in druga sredstva, ki so pripravljena za prenos v elektronski obliki. Zaradi udenarjevalnih značilnosti takšnih postavk so banke občutljive za njihove odtujitve in prevare. Banke morajo zato vpeljati formalne delovne postopke, natančne omejitve proste presoje posameznikov in stroge ureditve notranjega kontroliranja.
- Pogosto sodelujejo v poslih, začetih po eni zakonodaji, razvidovanih po drugi in izpeljanih po tretji.
- Delujejo z zelo visokim vzvodom (to je z majhnim razmerjem med kapitalom in celotnimi sredstvi), kar povečuje njihovo občutljivost za neugodne gospodarske dogodke in tveganje za neuspeh.
- Imajo sredstva, katerih vrednost se lahko hitro spreminja in jo je težko ugotoviti. Posledica je, da lahko razmeroma majhen padec vrednosti sredstev pomembno vpliva na njihov kapital in morebiti na njihovo redno plačilno sposobnost.
- Na splošno se znatno financirajo s kratkoročnimi vlogami (zavarovanimi ali nezavarovanimi). Izguba zaupanja vlagateljev v plačilno sposobnost banke lahko hitro povzroči krizo udenarljivosti.
- Imajo zaupniške dolžnosti glede sredstev, za katera skrbijo in ki pripadajo drugim osebam. To lahko povzroči povečanje obveznosti ob prekinitvi zaupanja. Banke morajo zato vpeljati delovne postopke in notranje kontrole za zagotovitev, da poslujejo s takšnimi sredstvi samo v skladu s pogoji, pod katerimi so bila sredstva prenesena na banko.

- Sodelujejo v številnih različnih poslih, katerih vrednost je lahko pomembna. To praviloma zahteva zapleteno ureditev računovodenja in notranjega kontroliranja ter širšo uporabo informacijske tehnologije.
- Praviloma delujejo v omrežju poslovalnic in podružnic, ki so zemljepisno razpršene. To nujno vključuje večje razsredinjenje oblasti ter razpršitev računovodskih in kontrolnih področij nalog, kar povzroča težave pri vzdrževanju enotnih delovnih postopkov in računovodske ureditve, zlasti če omrežje podružnic presega meje države.
- Posle pogosto neposredno začne in dokonča stranka brez posredovanja bančnih zaposlencev, na primer po medmrežju (internetu) ali pri bančnih avtomatih.
- Pogosto prevzemajo pomembne obveze brez kakršnegakoli prenosa finančnih sredstev, razen v nekaterih primerih za plačila opravnin. Takšne obveze lahko vključujejo le zapisnik o računovodskem razvijanju. Zato je njihov obstoj težko odkriti.
- Njihovo poslovanje urejajo državne oblasti, katerih urejevalne zahteve pogosto vplivajo na računovodska načela, po katerih se banke ravnaajo. Neusklajenost z urejevalnimi zahtevami, na primer z zahtevo po kapitalski ustreznosti, lahko vpliva na računovodske izkaze bank ali na njihova razkritja.
- Naročniška razmerja, ki jih imajo lahko z banko revizor, njegovi pomočniki ali revizijsko podjetje, lahko vplivajo na revizorjevo neodvisnost na način, na katerega naročniška razmerja z drugimi organizacijami ne vplivajo.
- Na splošno imajo edine dostop do klirinške in poravnalne ureditve čekov, prenosov denarja, deviznih poslov itd.
- So sestavni del plačilne ureditve v državi in med državami ali so povezani z njo, zato lahko sprožijo ureditveno tveganje v državah, v katerih delujejo.
- Lahko izdajajo povezane finančne instrumente in trgujejo z njimi; nekatere od njih je treba predstaviti v računovodskih izkazih po pošteni vrednosti. Zato morajo vpeljati ustrezno vrednotenje in postopke ravnanja s tveganjem. Uspešnost takšnih postopkov je odvisna od ustreznosti izbrane metodike in od matematičnih modelov, od dostopa do zanesljivih sprotnih in preteklih tržnih informacij ter od ohranjanja neoporečnosti podatkov.

7. Pri revizijah bank se pojavljajo posebne revizijske proučitve zaradi zadev, kot so:

- posebna narava tveganj, povezanih s posli, ki jih opravljajo banke;
- obseg bančnega poslovanja in iz tega izhajajoče pomembne izpostavljenosti, ki se lahko pojavijo v kratkem času;
- močna odvisnost od informacijske tehnologije pri obdelovanju poslov;
- posledice rešitev v različnih zakonodajah, po katerih banke poslujejo;
- nenehno razvijanje novih stvaritev in bančnih navad, ki morda ne sledijo novejšemu razvoju računovodskih načel ali notranjih kontrol.

8. To stališče je bilo oblikovano kot razprava o različnih pogledih na revizijo banke s poudarkom na tistih zadevah, ki so bodisi posebne bodisi imajo poseben pomen za revizijo. Za ponazoritev so vključeni dodatki, ki vsebujejo zglede

- (a) značilnih opozorilnih znakov za prevaro pri bančnem poslovanju;
- (b) značilnih notranjih kontrol, preizkusov kontroliranja in postopkov preizkušanja podatkov pri revidiranju na dveh glavnih področjih delovanja bank: pri poslih s finančnimi instrumenti in pri dajanju posojil;
- (c) splošno uporabljanih finančnih kazalnikov pri proučevanju finančnega položaja in dosežkov banke;
- (d) tveganj in zadev pri poslovanju z vrednostnicami, v zasebnem bančništvu in pri gospodarjenju s sredstvi.

Nameni revidiranja

9. MSR 200 – Namen in splošna načela revizije računovodskih izkazov – pravi:

Namen revizije računovodskih izkazov je omogočiti revizorju, da izrazi mnenje, ali so računovodski izkazi v vseh bistvenih pogledih pripravljeni skladno z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja.

10. Namen revizije računovodskih izkazov bank je zato v skladu z MSR omogočiti revizorju, da izrazi mnenje o računovodskih izkazih bank, ki so pripravljeni v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja.

11. Revizorjevo poročilo nakazuje okvir računovodskega poročanja, ki je bil uporabljen pri pripravljanju računovodskih izkazov banke (tudi označitev države izvora okvira računovodskega poročanja, če uporabljeni okvir niso mednarodni računovodski standardi). Ko revizor poro-

ča o računovodskih izkazih banke, pripravljenih posebej za uporabo v državi, ki ni tista, ki je postavila pravila, prouči, ali vsebujejo računovodski izkazi ustrezna razkritja o uporabljenem okviru računovodskega poročanja. Revizorjevo poročilo podrobneje obravnavajo 101.–103. člen tega stališča.

Opredeljevanje določb o revizijskem poslu

12. V MSR 210 – Določbe o revizijskih poslih – je zapisano:

Listina o poslu izpričuje in potrjuje revizorjevo sprejetje posla, namen in področje revizije, revizorjeve dolžnosti do naročnika in oblike revizorjevih poročil.

13. 6. člen navaja nekaj značilnosti, ki so značilne za banke, in nakuže področja, na katerih se od revizorja in njegovih pomočnikov zahteva specialistično znanje. Pri ocenjevanju namena in področja revizije ter obsega nalog revizor prouči svoje znanje in sposobnosti ter sposobnosti svojih pomočnikov za izvajanje posla. Pri tem prouči tele dejavnike:

- potrebo po zadostnem strokovnem znanju na področju bančništva, ki je pomembno za revizijo poslovnega delovanja banke;
- potrebo po strokovnem znanju v zvezi z ureditvijo informacijske tehnologije in komunikacijskega omrežja, ki ga banka uporablja;
- ustreznost virov ali medpodjetniških dogovorov za opravljanje dela, ki je potrebno pri številnih domačih in mednarodnih namestitvah banke, pri katerih so biti potrebni revizijski postopki.

14. Poleg splošnih dejavnikov, predstavljenih v MSR 210, revizor pri izdajanju listine o sprejetju posla prouči tudi pojasnila o

- uporabi in viru posebnih računovodskih načel predvsem glede na
 - kakršnekoli zahteve zakona ali drugih predpisov, ki se nanašajo na banke,
 - izjave nadzornika bank in drugih urejevalnih oblasti,
 - izjave ustreznih strokovnih računovodskih organov, na primer sveta za mednarodne računovodske standarde,
 - izjave Baselskega odbora za nadzorovanje bank ter
 - navade v panogi;

- vsebini in obliki revizorjevega poročila o računovodskih izkazih in poročilih za posebne namene, ki se zahtevajo od revizorja kot dodatek k poročilu o računovodskih izkazih; to vključuje pojasnila, ali se takšna poročila sklicujejo na uporabo zakonskih načel ali drugih računovodskih načel za posebne namene ali opisujejo postopke, ki so opravljeni posebej zato, da bi zadovoljili zakonske zahteve;
- naravi kakih posebnih zahtev glede sporočanja ali protokolov, ki lahko obstajajo med revizorjem in nadzornikom bank in drugimi urejevalnimi oblastmi;
- dostopu do revizorjevega delovnega gradiva, ki ga bodo dobili nadzorniki bank, kadar takšen dostop zahteva zakon in se banka vnaprej strinja z njim.

Načrtovanje revizije

Uvod

15. Revizijski načrt med drugim vsebuje:

- zadostno seznanitev s poslovanjem organizacije in ustrojem upravljanja ter zadostno razumevanje ureditev računovodenja in notranjega kontroliranja, tudi ravnanja s tveganji in z notranjerevizijskimi nalogami;
- proučevanje pričakovanih ocen tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju, tveganja, da se pojavijo pomembno napačne navedbe (tveganje pri delovanju), in tveganja, da jih bančna ureditev notranjega kontroliranja ne bo pravočasno preprečila ali odkrila ter popravila (tveganje pri kontroliranju);
- določanje narave, časa in obsega revizijskih postopkov, ki jih je treba opraviti;
- upoštevanje predpostavke o delujočem podjetju, ki se nanaša na zmožnost organizacije, da nadaljuje svoje delovanje v predvidljivi prihodnosti, praviloma v obdobju, ki ga ravnateljstvo uporablja pri svoji ocenitvi v okviru računovodskega poročanja. To obdobje je praviloma najmanj leto dni po datumu bilance stanja.

Spoznavanje poslovanja

16. Spoznavanje poslovanja banke od revizorja zahteva razumevanje

- ustroja upravljanja bančne kapitalske družbe;

- gospodarskega in urejevalnega okolja, ki prevladuje v glavnih državah, v katerih banka posluje;
- tržnih razmer na vsakem od pomembnih področij, na katerih banka posluje.

17. Upravljanje kapitalske družbe je v bankah še posebej pomembno; mnogi urejevalci od bank zahtevajo, da imajo uspešen ustroj upravljanja kapitalske družbe. Temu ustrezno revizor spozna zgradbo upravljanja bančne kapitalske družbe in način, kako pristojni za upravljanje izvajajo svoje naloge na področju nadziranja, kontroliranja in usmerjanja banke.

18. Podobno revizor pridobiva in ohranja dobro poznavanje stvaritev in storitev, ki jih ponuja banka. Pri pridobivanju in ohranjanju takega znanja se mora zavedati mnogih različic pri temeljnih vložnih, posojilnih in finančnih storitvah, ki so na voljo in jih banke še razvijajo kot odgovor na tržne razmere. Revizor spozna naravo storitev, ki jih banke opravljajo z inštrumenti, kot so akreditivi, lastne menice, obrestne rokovne pogodbe, rokovne pogodbe in pogodbe o menjalnih poslih, opcije in drugi podobni inštrumenti, da bi spoznal tveganja pri delovanju ter njihove posledice za revidiranje, računovodenje in razkrivanje.

19. Če banka uporablja storitvene organizacije, da izvajajo temeljne storitve ali delovanje, kot so poravnavanje z denarjem in vrednostnicami, delovanje v ozadju ali storitve notranjega revidiranja, je skladnost s pravili in predpisi ter zdravo notranjo kontrolo še vedno odgovornost pristojnih za upravljanje in ravnateljstva banke, ki prepušča to drugim. Revizor proučuje pravne in urejevalne omejitve ter spozna, kako uspešno ravnateljstvo in pristojni za upravljanje spremljajo ureditev notranjega kontroliranja (tudi notranje revidiranje). Nadaljnje napotke o tej zadevi daje MSR 402 – Revizijske rešitve v zvezi z organizacijami, ki uporabljajo storitve drugih organizacij.

20. V zvezi z bančnim delovanjem obstaja več tveganj, ki so, čeprav niso značilna le za bančništvo, pomembna, ker služijo za oblikovanje bančnega delovanja. Revizor se seznani z naravo teh tveganj in načinom, kako banka z njimi ravna. To mu omogoča, da oceni ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju, povezane z različnimi področji poslovanja banke, ter da določi naravo, trajanje in obseg revizijskih postopkov.

Razumevanje narave bančnih tveganj

21. Tveganja, ki so povezana z bančnim delovanjem, je mogoče na splošno razvrstiti takole:

Območno tveganje: tveganje, da naročnik in stranka v tujini ne poravnata svojih obveznosti zaradi gospodarskih, političnih in družbenih dejavnikov v svoji domači državi, ki so zanj zunanji dejavniki.

Zaupanjско (kreditno) tveganje: tveganje, da naročnik ali stranka ne poravna celotne obveznosti bodisi ob zapadlosti ali pozneje. Zaupanjско tveganje, zlasti pri trgovalnem posojanju, je mogoče šteti za najpomembnejše tveganje pri bančnem poslovanju. Pojavlja se pri dajanju posojil posameznikom, gospodarskim družbam, bankam in državi. Obstaja tudi pri sredstvih, ki niso dana posojila, na primer pri finančnih naložbah, zapadlih saldih drugih bank in zabilančnih obvezah. Zaupanjско tveganje vključuje tudi območno tveganje, prenosno tveganje, nadomestitveno tveganje in poravnalno tveganje.

Valutno tveganje: tveganje izgube zaradi gibanja menjalnih tečajev, ki veljajo za denarna sredstva, dolgove, pravice in obveze v tujini.

Poverjeniško tveganje: tveganje izgube zaradi dejavnikov, kot je neuspeh pri zagotavljanju varnega shranjevanja ali malomarnost pri gospodarjenju s sredstvi v imenu drugih strank.

Obrestno tveganje: tveganje, da pride do izgube, ker obrestne mere neugodno vplivajo na vrednost sredstev in dolgov ali vplivajo na obrestne denarne tokove.

Pravno in listinsko tveganje: tveganje, da so pogodbe napačno olistnjene ali niso pravno izvedljive v ustrezni zakonodaji, v kateri so pogodbe izsiljive ali kjer stranke delujejo. To lahko vključuje tveganje, da se bodo zaradi neustreznih ali napačnih pravnih nasvetov ali listin sredstva izkazala za manj vredna ali dolgovi za večje, kot je bilo pričakovano. Poleg tega je mogoče, da obstoječi zakoni ne rešujejo pravnih vprašanj, ki zadevajo banko; sodni proces, ki zadeva posamezno banko, ima lahko širše posledice za poslovanje banke ter vključuje stroške zanjo in za številne ali vse druge banke; poleg tega se lahko zakoni, ki se nanašajo na banke ali druga poslovna podjetja, spremenijo. Banke so zlasti občutljive za pravna tveganja, če vstopajo v nove vrste poslov in če ni določena pravna pravica stranke do vstopa v posel.

Udenarljivostno tveganje: tveganje izgube zaradi spremembe v zmožnosti banke, da proda ali odtuji sredstvo.

Modelno tveganje: tveganje, povezano z nepopolnostjo in subjektivnostjo modelov vrednotenja, ki so bili uporabljeni pri določanju vrednosti sredstev ali dolgov.

Delovalno tveganje: tveganje neposredne ali posredne izgube zaradi neustreznih ali manjkajočih dejanj, ljudi in ureditev ali zaradi zunanjih dogodkov.

Cenovno tveganje: tveganje, da pride do izgube zaradi neugodnih sprememb tržnih cen, tudi obrestnih mer, menjalnih tečajev, kapital-skih in blagovnih cen, ter zaradi gibanja tržnih cen finančnih naložb.

Urejevalno tveganje: tveganje, da pride do izgube zaradi pomanjkanja skladnosti z urejevalnimi ali zakonskimi zahtevami iz ustrezne zakonodaje, po kateri banka posluje. Vključuje tudi izgubo, ki se lahko pojavi zaradi spremembe v urejevalnih zahtevah.

Nadomestitveno tveganje (včasih imenovano izvedbeno tveganje): tveganje, da odjemalec ali stranka ne izpolni pogojev pogodbe. V takem primeru nastane potreba po nadomestitvi izpadlega posla z drugim po sprotnih tržnih cenah. To lahko v banki povzroči izgubo, ki je enaka razliki med pogodbeno ceno in sprotno tržno ceno.

Uglednostno tveganje: tveganje izgube posla zaradi neugodnega javnega mnenja in iz tega izvirajoče škode za ugled banke, ki izhaja iz neustreznega ravnanja z nekaterimi od naštetih tveganj ali iz vpletenosti banke ali njenega ravnateljstva v neustrezno ali nezakonito delovanje, kot so pranje denarja ali poskusi prikrivanja izgube.

Poravalno tveganje: tveganje, da bo kak del posla poravnan, ne da bi bila prejeta vrednost od naročnika ali stranke. To navadno povzroči izgubo celotnega zneska glavnice v banki.

Plačilnosposobnostno tveganje: tveganje izgube, ki se pojavi zaradi možnosti, da banka nima dovolj finančnih sredstev za izpolnitev svojih obveznosti ali da ni sposobna stopiti na kapitalski trg, da bi pridobila potrebna finančna sredstva.

Prenosno tveganje: tveganje izgube zaradi neoznačenosti obveze druge stranke v njeni domači valuti. Druga stranka morda ne more dobiti valute obveze ne glede na svoj siceršnji finančni položaj.

22. Bančno tveganje se poveča s stopnjo osredotočenja izpostavljenosti banke kakemu odjemalcu, panogi, zemljepisnemu območju ali državi. V portfelju je lahko veliko bančnih posojil ali obvez do nekaterih panog in nekaterih, na primer nepremičninske, prevozniške in rudarske, se lahko različno obravnavajo. Ocenjevanje ustreznega tveganja, ki se

nanaša na posojila organizacijam v takšnih panogah, lahko zahteva poznavanje teh panog, tudi njihovega poslovanja, izvajalnih in poročevalnih navad.

23. Večina poslov vključuje več kot eno izmed prej navedenih tveganj. Posamezna prej predstavljena tveganja so prav tako lahko povezana druga z drugim. Na primer zaupajska izpostavljenost banke v poslih z vrednostnicami se lahko poveča zaradi povečanja tržne cene zadevne vrednostnice. Podobno lahko neplačevanje ali opustitev poravnave vpliva na udenarljivostni položaj banke. Revizor zato pri proučevanju tveganj, ki jim je izpostavljena banka, upošteva te in druge povezave tveganj.

24. Banke so lahko izpostavljene tveganjem, ki izhajajo iz narave njihovega lastništva. Na primer lastnik banke ali skupina lastnikov banke lahko poskuša vplivati na razporejanje posojil. V banki z zaprtim lastništvom lahko lastniki pomembno vplivajo na njeno ravnateljstvo, kar vpliva na njihovo neodvisnost in presojanje. Revizor prouči takšna tveganja.

25. Poleg razumevanja zunanjih dejavnikov, ki lahko nakazujejo povečano tveganje, revizor prouči naravo tveganj, ki izhajajo iz poslovanja banke. Dejavniki, ki pomembno prispevajo k delovalnemu tveganju, so:

- Potreba po natančni obdelavi velikega števila poslov v kratkem času. To potrebo je mogoče skoraj vedno zadovoljiti z razširjeno uporabo informacijske tehnologije, kar povzroča tveganja
 - neuspeha pri izpeljevanju potrjenih poslov v zahtevanem času; to povzroča nesposobnost prejemanja ali dajanja plačil za takšne posle;
 - nepravilnega izpeljevanja zapletenih poslov;
 - širšega napačnega navajanja zaradi slabosti pri notranjem kontroli-ranju;
 - izgube podatkov, ki izhaja iz neuspeha ureditve;
 - poneverbe podatkov, ki izhaja iz nepooblaščenega vstopanja v ureditev;
 - izpostavljenosti tržnim tveganjem, ki izhaja iz pomanjkanja zanesljivih sprotnih informacij.
- Potreba po uporabi elektronskega prenašanja denarja ali drugih telekomunikacijskih ureditev za prenos lastništva večjih vsot denarja, kar povzroči tveganje izpostavljenosti izgubi, ki izhaja iz plačil napačnim strankam zaradi prevar ali napak.

- Izvajanje poslovanja na več krajih, kar povzroči razpršenost obdelovanja poslov in notranjega kontroliranja. Posledici sta
 - tveganje, da svetovna izpostavljenost banke glede na stranke in vrsto storitev morda ni ustrezno združena in spremljana, ter
 - dejstvo, da se lahko pojavijo pomanjkljivosti pri kontroliranju in ostanejo neodkrite ali nepopravljene zaradi fizične ločitve poslovedenja in tistih, ki izvajajo posle.
- Potreba po spremljanju in obvladovanju pomembnih izpostavljenosti, ki se lahko pojavljajo v kratkih obdobjih. Razčiščevanje poslov lahko povzroča pomembno dnevno povečanje obveznosti in terjatev, od katerih se večina poravnava do konca dne. To je praviloma označeno kot meddnevno plačilno tveganje. Takšne izpostavljenosti se pojavljajo pri poslih z odjemalci in drugimi strankami ter lahko vključujejo obrestno, valutno in tržno tveganje.
- Ravnanje z veliko količino denarnih postavk, tudi z gotovino, tržljivimi inštrumenti in prenosljivimi saldi strank, povzroči tveganje izgube, ki izhaja iz kraje in prevare zaposlencev ali drugih strank.
- Notranja zapletenost in nestanovitnost okolja, v katerem delujejo banke, kar povzroči tveganje neustreznih strategij ravnanja s tveganjem ali računovodskega obravnavanja zadev, kot je razvijanje novih stvaritev in storitev.
- Omejitve pri poslovanju se lahko pojavijo zaradi neupoštevanja zakonov in drugih predpisov. Čezmorsko poslovanje je predmet zakonov in drugih predpisov držav, v katerih se pojavlja, pa tudi države, v kateri ima obvladujoča organizacija svoj sedež. Posledica je lahko potreba po upoštevanju različnih zahtev in tveganj, da poslovni postopki, ki so skladni z ureditvijo po nekaterih zakonodajah, niso skladni z zahtevami drugih.

26. V banki lahko pride do prevarantskega delovanja s sodelovanjem ali vednostjo ravnateljstva ali osebja banke. Takšne prevare so lahko prevarantsko računovodsko poročanje brez motiva osebnih koristi (na primer prikrievanje izgub pri trgovanju) ali poneverjanje bančnih sredstev za osebne koristi, kar lahko vključuje ponarejanje poslovnih knjig ali pa tudi ne. Na drugi strani lahko banka prevaro zagreši, ne da bi to vedeli ali bili vanjo vpleteni bančni zaposlenci. Več napotkov o naravi revizorjevih nalog v primeru prevare daje MSR 240 – Revizorjeva odgovornost za obravnavanje prevar in napak pri reviziji računovodskih izkazov. Čeprav so mnoga področja delovanja banke izpostavljena prevarantskemu delovanju, se to najpogosteje dogaja pri posojanju,

pridobivanju vlog in trgovanju. Metode, ki se na splošno uporabljajo pri prevarah, in nekateri dejavniki tveganja prevar, ki nakazujejo, da je utegnito priti do prevare, so predstavljeni v prilogi 1.

27. Glede na naravo svojega poslovanja so banke pripravne tarče za tiste, ki se ukvarjajo s pranjem denarja in tako donose iz kriminala pretvarjajo v finančna sredstva, ki imajo dozdevno legitimen vir. V zadnjih letih so pranje denarja, ki se dogaja v bančni panogi, precej razširili zlasti prekupčevalci z mamili. Številne zakonodaje zahtevajo od bank usmeritve, postopke in kontrole za odkrivanje, prepoznavanje in prijavljanje pranja denarja. Te usmeritve, postopki in kontrole so na splošno:

- zahteva po poznavanju identitete stranke ("spoznaj svojo stranko");
- preverjanje osebja;
- zahteva po poznavanju namena, za katerega naj bi se uporabljal račun;
- vzdrževanje razvidov poslov;
- prijavljanje sumljivih poslov ali vseh poslov kake vrste (na primer denarnih poslov nad določenim zneskom) oblastem;
- vzgajanje osebja za pomoč pri prepoznavanju sumljivih poslov.

Po nekaterih zakonodajah so revizorji dolžni prijaviti oblastem nekatere vrste poslov, ki pritegnejo njihovo pozornost. Tudi če takšna dolžnost ne obstaja, revizor, ki odkrije morebiten primer neskladnosti z zakoni ali drugimi predpisi, prouči posledice tega za računovodske izkaze in za svoje mnenje o njih. Nadaljnje napotke o tej zadevi daje MSR 250 – Upoštevanje zakonov in drugih predpisov pri reviziji računovodskih izkazov.

Razumevanje ravnanja s tveganjem

28. Ravnateljstvo razvija kontrole in uporablja kazalnike dosežkov, ki pomagajo pri ravnanju s ključnimi poslovnimi in finančnimi tveganji. Za uspešno ureditev ravnanja s tveganjem v banki je na splošno treba zagotoviti:

- nadzorstvo pristojnih za upravljanje in njihovo vključitev v kontroli-ranje,

Pristojni za upravljanje naj pisno odobrijo usmeritve ravnanja s tveganjem. Usmeritve naj bodo skladne s poslovnimi strategijami banke, kapitalsko močjo, strokovnim znanjem ravnateljstva, zahte-

vami urejevalcev ter vrsto in velikostjo tveganja, ki sta za banko sprejemljivi. Pristojni za upravljanje so tudi odgovorni za tako kulturo v banki, ki poudarja privrženost notranjim kontrolam in visokim etičnim standardom, ter za ustanovitev posebnih odborov, ki pomagajo opravljati njihove naloge. Ravnateljstvo je odgovorno za uresničevanje strategij ter za zagotavljanje in vzdrževanje ustrezne in uspešne ureditve notranjega kontroliranja.

- prepoznavanje, merjenje in spremljanje tveganj,

Tveganja, ki utegnejo pomembno vplivati na doseganje bančnih ciljev, je treba prepoznati, izmeriti in spremljati skladno z vnaprej odobrenimi omejitvami in sodili. To nalogo lahko opravi neodvisna enota za ravnanje s tveganjem, ki je odgovorna tudi za uveljavljanje in poudarjeno preizkušanje modelov določanja cen in vrednotenja, ki se uporabljajo v pisarnah za neposredne stike s strankami in v pisarnah v ozadju. Banke imajo praviloma enoto za ravnanje s tveganjem, ki spremlja dejavnosti ravnanja s tveganjem ter ocenjuje uspešnost modelov ravnanja s tveganjem, njegove metodike in uporabljene predpostavke. V takšnih primerih revizor prouči, ali uporabiti delo takšne enote in kako.

- kontrolno delovanje,

Banka mora imeti ustrezne kontrole za ravnanje s svojimi tveganji; te vključujejo uspešno ločevanje nalog (zlasti med pisarnami za neposredne stike s strankami in pisarnami v ozadju), natančno merjenje položajev in poročanje o njih, preverjanje in odobravanje poslov, usklajevanje stanj in izidov, postavljanje omejitev, poročanje o odmikih od omejitev in njihovo odobravanje, fizično varovanje in rezervno načrtovanje.

- spremljanje delovanja,

Modele ravnanja s tveganjem, njegove metodike in uporabljene predpostavke pri merjenju in ravnanju s tveganjem je treba redno presoјati in prenavljati. To nalogo lahko opravlja neodvisna enota za ravnanje s tveganjem. Notranje revidiranje naj občasno preizkusi ravnanje s tveganjem, da ugotovi, ali so usmeritve in postopki ravnateljstva usklajeni ter ali so kontrole izvajanja uspešne. Tako enota za ravnanje s tveganjem kot notranje revidiranje morata poročati pristojnim za upravljanje in ravnateljstvu; poročanje mora biti neodvisno od tistih, o katerih se poroča.

- zanesljivo ureditev informacij.

Banke potrebujejo zanesljivo ureditev informacij, ki pravočasno in dosledno zagotavlja ustrezne računovodske, poslovne in usklajevalne informacije. Pristojni za upravljanje in ravnateljstvo potrebujejo informacije o ravnanju s tveganjem, ki so lahko razumljive in ki jim omogočajo presojanje spremenljive narave profila tveganja v banki.

Razvijanje celovitega revizijskega načrta

29. Pri razvijanju celovitega načrta revizije računovodskih izkazov banke revizor prouči zlasti

- zapletenost poslov, v katere vstopa banka, in listin v zvezi z njimi;
- obseg, v katerem je bistveno delovanje prepuščeno storitvenim organizacijam;
- pogojne obveznosti in zabilančne postavke;
- urejevalne ozire;
- obseg informacijske tehnologije in drugih ureditev, ki jih uporablja banka;
- pričakovane ocene tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju;
- delovanje notranjega revidiranja;
- oceno revizijskega tveganja;
- oceno pomembnosti;
- ravnateljske predstavitve;
- vključevanje drugih revizorjev;
- zemljepisno razpršenost bančnega delovanja in usklajevanje dela različnih revizijskih skupin;
- obstoj poslov s povezanimi strankami;
- oceno delujočega podjetja.

Te zadeve so obravnavane v naslednjih členih.

Zapletenost prevzetih poslov

30. Za banke je značilno, da se ukvarjajo s precej različnimi dejavnostmi, kar pomeni, da je revizorju včasih težko v celoti razumeti posledice posameznih poslov. Posli so lahko tako zapleteni, da ravnatelj-

stvo samo ne more ustrezno analizirati tveganja novih stvaritev in storitev. Težave lahko povzroči tudi velika zemljepisna razpršenost bančnega delovanja. Banke sprejemajo posle, ki so zapleteni in se nanašajo na pojave, ki iz listin, uporabljenih pri obdelovanju poslov in za njihov vnos v računovodske razvide banke, morda niso vidni. To povzroča tveganje, da vsi deli posla morda niso v celoti ali pravilno razvidovani ali obračunani, zato se pojavijo tveganja

- izgube zaradi odsotnosti pravočasnega popravka;
- odsotnosti pravočasnega oblikovanja ustrezne rezervacije za izgube;
- neustreznega ali napačnega razkritja v računovodskih izkazih in drugih poročilih.

Ko revizor dovolj spozna delovanje banke in posle, ki jih ta prevzema, je sposoben prepoznavati in razumevati dogodke, posle in navade, ki po njegovi presoji lahko pomembno vplivajo na računovodske izkaze, na preizkušanje ali na revizijsko poročilo.

31. Številni zneski, ki jih je treba razvidovati ali razkriti v računovodskih izkazih, vključujejo uporabo presoje ravnateljstva, na primer rezervacije za izgubo pri posojilih in rezervacije v zvezi s finančnimi instrumenti, kot so rezervacija za udenarljivostno tveganje, rezervacija za modelno tveganje in rezerve za delovalno tveganje. Čim več presoje zahtevajo, tem večje je tveganje pri delovanju in tem večja strokovna presoja se zahteva od revizorja. Podobno obstajajo v računovodskih izkazih druge pomembne postavke, ki vključujejo računovodske ocene. Revizor upošteva napotke iz MSR 540 – Revizija računovodskih ocen.

Obseg, v katerem je bistveno delovanje prepuščeno storitvenim organizacijam

32. Če banka uporablja storitvene organizacije, se proučevanje v načelu ne razlikuje od proučevanja, če jih uporablja katerakoli druga organizacija. Vendar pa banke včasih uporabljajo storitvene organizacije, da izvajajo dele njihovega bistvenega delovanja, kot je ravnanje s posojili in denarjem. Kadar banka za takšno delovanje uporablja storitvene organizacije, revizor težko pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze brez sodelovanja storitvene organizacije. Nadaljnje napotke za obravnavanje revizije in za vrste poročil, ki jih dajejo revizorji storitvenih organizacij strankam organizacije, daje MSR 402.

Pogojne obveznosti in zabilančne postavke

33. Za banke je značilno tudi, da se vpletajo v posle, ki

- imajo majhne prihodke iz opravnin ali sestavino dobička kot odstotek od ustreznega sredstva ali obveznosti;
- jih po krajevnih predpisih ni treba razkriti v bilanci stanja niti v opombah k računovodskim izkazom;
- so razvidovani samo v zapisniku ali
- vključujejo vrednostničenje in prodajanje sredstev, tako da se ne pojavljajo več v računovodskih izkazih bank.

Takšni posli so na primer storitve varovanja v bančnih sefih, poročstva, priporočilna pisma in akreditivi, obrestne mere in zamenjava valut ter obveze in opcije za nakup in prodajo deviz.

34. Revizor pregleda vire prihodkov banke ter pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze v zvezi s

- (a) točnostjo in popolnostjo računovodskih razvidov, ki se nanašajo na takšne posle;
- (b) obstojem ustreznih kontrol, ki omejujejo bančna tveganja pri takšnih poslih;
- (c) ustreznostjo kakršnekoli rezervacije za izgube, ki se zahteva;
- (d) ustreznostjo kakršnegakoli razkritja v računovodskem izkazu, ki se zahteva.

Urejevalni oziri

35. Stališče 1004 daje informacije in napotke o povezavah med revizorji banke in nadzorniki bank. Baselski odbor je izdal nadzorovalne napotke v zvezi z dobrimi bančnimi navadami pri ravnanju s tveganji, ureditvijo notranjih kontrol, obračunavanjem in razkrivanjem posojil, drugih razkritij in drugih področij bančnega delovanja. Poleg tega je Baselski odbor izdal napotke za ocenjevanje kapitalske ustreznosti in napotke za druga pomembna ocenjevalna področja pri nadzorovanju. Ti napotki so na razpolago revizorju in javnosti na spletni strani Banke za mednarodne poravnave (BIS).

36. V skladu z MSR 310 revizor presoja, ali so uradne trditve v računovodskih izkazih skladne z njegovim poznavanjem poslovanja. V številnih urejevalnih okvirih so raven in vrste poslovanja, ki ga lahko banka opravlja, odvisne od ravni njenih sredstev in dolgov ter vrst in

zaznanih tveganj, ki so povezana s takšnimi sredstvi in dolgovi (s tveganji tehtani kapitalski okvir). Takšne okoliščine bolj silijo ravnateljstvo v prevarantsko računovodsko poročanje, tako da napačno razvršča sredstva in dolgove ali jih opisuje kot manj tvegane, kot dejansko so, zlasti če banka posluje pri najmanjši ravni zahtevanega kapitala ali blizu nje.

37. Obstajajo številni postopki, ki jih uporabljajo tako revizorji kot nadzorniki bank:

- izvajanje proučevalnih postopkov;
- pridobivanje dokazov v zvezi z delovanjem ureditve notranjega kontroliranja;
- pregledovanje kakovosti bančnih sredstev in ocene tveganja pri bančnih poslih.

Za revizorja je zato koristno, da sodeluje z nadzorniki in ima dostop do sporočil o ugotovitvah pri delu, ki so jih nadzorniki naslovili na ravnateljstvo banke. Presoja nadzornikov o pomembnih področjih, kot je ustreznost navad pri ravnanju s tveganjem ali rezervacij za izgube pri posojilih, ter preiščljivi kazalniki, ki jih uporabljajo nadzorniki, lahko pomagajo revizorju pri izvajanju proučevalnih postopkov in pri osredotočanju na posebna področja, ki vzbujajo pozornost nadzornikov.

Obseg informacijske tehnologije in drugih ureditev

38. Zaradi velikega obsega poslov in kratkega časa, v katerem morajo biti obdelani, je značilno, da večina bank pogosto uporablja informacijsko tehnologijo, elektronsko prenašanje denarja in druge telekomunikacijske ureditve.

Kontroliranje, ki pride v poštev zaradi uporabe informacijske tehnologije v banki, je podobno tistemu, ki se pojavlja, kadar informacijsko tehnologijo uporabljajo druge organizacije. Vendar revizorja banke zanimajo zlasti:

- uporaba informacijske tehnologije pri izračunavanju in knjiženju praktično vseh prihodkov od obresti in odhodkov za obresti, kar sta praviloma dve najpomembnejši sestavini pri določanju dobička v banki;
- uporaba informacijske tehnologije in telekomunikacijske ureditve pri določanju varnosti deviz in izpeljanih stanj pri trgovanju ter pri izračunavanju in knjiženju dobičkov in izgub, ki izhajajo iz njih;

- obsežna in v nekaterih primerih skoraj popolna odvisnost od razvidov, ki jih daje informacijska tehnologija, saj so edini takoj dosegljivi vir podrobnih sprotnih informacij o stanju sredstev in dolgov v banki, kot je stanje danih posojil in prejetih vlog;
- uporaba zapletenih modelov vrednotenja, ki so vključeni v ureditev informacijske tehnologije;
- modeli, ki so uporabljeni pri vrednotenju sredstev, in podatki, ki jih uporabljajo ti modeli, so pogosto vključeni v razpredelnice, ki jih pripravljajo posamezniki na osebnih računalnikih, ki niso povezani s splošno ureditvijo informacijske tehnologije v banki in niso predmet istih kontrol kot uporabnostne rešitve pri tej ureditvi; napotke v zvezi s temi uporabnostnimi rešitvami revizorjem daje MSRP 1001 – Okolja z računalniškimi informacijskimi ureditvami – samostojni mikroračunalniki;
- uporaba različnih ureditev informacijske tehnologije, katere posledica je tveganje, da se bo izgubila sled za revidiranje, in neskladnost različnih ureditev.

Ureditve elektronskega prenašanja denarja uporabljajo banke tako notranje (na primer za prenose med podružnicami ter med bančnimi avtomati in računalniškimi datotekami, na katerih so razvidovane spremembe na kontih) kot zunanje – med banko in drugimi finančnimi institucijami (na primer prek omrežja SWIFT) ter tudi med banko in njenimi strankami po medmrežju (internetu) ali drugih elektronskih trgovalnih sredstvih.

39. Revizor mora spoznati bistvo informacijske tehnologije, elektronskega prenašanja denarja in telekomunikacijskih rešitev in povezav med temi rešitvami. To znanje povezuje z glavnimi poslovnimi procesi ali položaji v bilanci stanja, da bi prepoznal dejavnike tveganja za organizacijo in zato za revizijo. Poleg tega je pomembno ugotoviti obseg uporabe doma razvitih uporabnostnih računalniških programov ali povezane ureditve, ki neposredno vpliva na način revizije. (Doma razviti programi od revizorja zahtevajo, da se bolj usmeri na kontrole spreminjanja programa.)

40. Pri revidiranju v okolju porazdeljene informacijske tehnologije revizor spozna, kje so umeščeni glavni uporabnostni programi informacijske tehnologije. Če je prostrano bančno računalniško omrežje razpršeno v več državah, se utegnejo za čezmejno obdelovanje podatkov uporabljati posebna zakonodajna pravila. V takšnem okolju je revizijsko delo v zvezi s kontroliranjem ureditve dostopa, zlasti v zvezi s kršenjem ureditve dostopa, pomemben del revizije.

41. Okolje elektronskega trgovanja znatno spreminja način poslovanja banke. Elektronsko trgovanje ustvarja nove vrste tveganja in druge pomisleke, s katerimi se ukvarja revizor. Revizor na primer prouči

- poslovna tveganja, ki jih ustvarja strategija elektronskega trgovanja banke;
- tveganje pri delovanju v tehnologiji, ki jo je banka izbrala, da bo z njo uresničevala svojo strategijo elektronskega trgovanja;
- odgovore ravnateljstva na prepoznana tveganja, tudi na ugotovitve kontrole v zvezi s
 - skladnostjo z zakonskimi in urejevalnimi zahtevami glede čezmejnih poslov;
 - varnostjo in tajnostjo prenašanja po medmrežju (internetu);
 - popolnostjo, točnostjo, pravočasnostjo in odobravanjem poslov, kot so razvidovani v računovodstvu banke, po medmrežju (internetu);
- raven znanja in usposobljenosti, ki jo dosegajo revizor in njegovi pomočniki v zvezi z informacijsko tehnologijo in elektronskim trgovanjem.

42. Organizacija lahko prepusti zunanjemu izvajalcu delovanje, ki je povezano z informacijsko tehnologijo ali elektronskim prenašanjem denarja. Revizor se seznanja s takšnimi drugimi prepuščenimi storitvami in ureditvijo notranjih kontrol v banki, ki prepušča to drugim, ter pri prodajalcu storitev, da bi določil naravo, obseg in čas postopkov preizkušanja podatkov. Nadaljnje napotke o tej zadevi daje MSR 402.

Pričakovano presojanje tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju

43. Narava bančnega delovanja je takšna, da revizor ne more zmanjšati revizijskega tveganja na sprejemljivo nizko raven zgolj z izvajanjem preizkusov podatkov. Vzrok so naslednji dejavniki:

- obsežna uporaba informacijske tehnologije in ureditve elektronskega prenašanja denarja, kar pomeni, da je veliko revizijskih dokazov na razpolago le v elektronski obliki in nastajajo v ureditvi informacijske tehnologije v organizaciji sami;
- velik obseg poslov, ki jih sklepajo banke, zaradi katerega je zanašanje zgolj na postopke preizkušanja podatkov nemogoče;
- zemljepisna razpršenost bančnega delovanja, ki povzroča, da je pridobivanje zadostnega pokritja zelo težko;

- težave pri oblikovanju uspešnih postopkov preizkušanja podatkov pri reviziji zapletenih trgovalnih poslov.

V večini primerov revizor ne more zmanjšati revizijskega tveganja na sprejemljivo nizko raven, razen če je ravnateljstvo vpeljalo ureditev notranjega kontroliranja, ki omogoča revizorju oceniti raven tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju kot nižjo od visoke. Revizor pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze za podporo svoji oceni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju. Zadeve notranjega kontroliranja podrobneje obravnavajo 56.–70. člen.

Delo notranjega revidiranja

44. Obseg in nameni notranjega revidiranja se lahko močno razlikujejo glede na obseg in sestavo banke ter zahteve ravnateljstva in pristojnih za upravljanje. Vloga notranjega revidiranja pa praviloma vključuje pregledovanje ureditve računovodenja in ustreznega notranjega kontroliranja, spremljanje njenega delovanja in priporočanje izboljšav pri njej. Na splošno vključuje tudi pregledovanje načinov, uporabljenih pri prepoznavanju, merjenju računovodskih in izvajalnih informacij in poročanju o njih ter posebno poizvedovanje o posameznih postavkah, tudi podrobno preizkušanje poslov, saldov in postopkov. Dejavniki, na katere se sklicuje 43. člen, pogosto vodijo do tega, da revizor uporablja delo notranjega revidiranja. To je zlasti ustrezno pri bankah, ki imajo zemljepisno močno razpršene podružnice. Pogosto ima banka kot del notranjerevizijske službe ali kot samostojno sestavino službo za pregledovanje posojil, ki poroča ravnateljstvu o kakovosti posojil in o upoštevanju vzpostavljenih postopkov v zvezi s tem. V vsakem primeru revizor presodi o uporabi dela službe za pregledovanje posojil po ustreznem pregledu službe in njenega dela. Napotke o uporabi dela notranjega revidiranja daje MSR 610 – Proučevanje notranjerevizijskih storitev.

Revizijsko tveganje

45. Tri glavne sestavine revizijskega tveganja so:

- (a) tveganje pri delovanju (tveganje, da se pojavijo pomembne napačne navedbe);
- (b) tveganje pri kontroliranju (tveganje, da ureditev notranjega kontroliranja v banki ne prepreči ali ne odkrije in ne popravi pravočasno takšnih napačnih navedb);
- (c) tveganje pri odkrivanju (tveganje, da revizor ne bo odkril kake preostale pomembne napačne navedbe).

Tveganje pri delovanju in tveganje pri kontroliranju obstajata neodvisno od revizije računovodskih informacij in revizor nanju ne more vplivati. Narava tveganja, povezanega z bančnim delovanjem, ki je obravnavano v 21.–25. členu, nakazuje, da je ocenjena raven tveganja pri delovanju na številnih področjih visoka. Zato mora banka imeti ustrezno ureditev notranjega kontroliranja, če naj bosta ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju manj kot visoki. Revizor oceni ti tveganji in načrtuje postopke preizkušanja podatkov, da bi zmanjšal revizijsko tveganje na sprejemljivo nizko raven.

Pomembnost

46. Revizor pri presojanju pomembnosti poleg proučitev, predstavljениh v MSR 320 – Pomembnost pri reviziji –, upošteva še tele dejavnike:

- Zaradi visokega vzvoda lahko razmeroma majhne napačne navedbe pomembno vplivajo na izide obdobja in na kapital, celo če imajo nepomemben vpliv na celoto sredstev.
- Dobiček banke je majhen v primerjavi z vsemi njenimi sredstvi in dolgovi ter zabilančnimi obvezami. Zato so lahko napačne navedbe, ki se nanašajo samo na sredstva, dolgove in obveze, manj pomembne kot tiste, ki se lahko nanašajo tudi na izkaz poslovnega izida.
- Urejevalci pogosto zahtevajo od bank, da ohranjajo najnižjo raven kapitala. Kršitev takšnih zahtev lahko povzroči dvom o ustreznosti uporabe ravnateljske predpostavke o delujočem podjetju. Revizor zato določi raven pomembnosti za prepoznavanje napačnih navedb, ki lahko, povzročijo pomembno nasprotovanje takšnim urejevalnim zahtevam, če niso odpravljene.
- Ustreznost predpostavke o delujočem podjetju je pogosto odvisna od zadev, ki so povezane z ugledom banke kot zdrave finančne inštitucije, in od ukrepov urejevalcev. Zaradi tega lahko posli s povezanimi strankami in druge zadeve, ki niso pomembne pri organizacijah zunaj bank, postanejo pomembni za računovodske izkaze banke, če lahko vplivajo na njen ugled ali na ukrepe urejevalcev.

Poslovske predstavitve

47. V okviru revizije banke poslovodske predstavitve pomembno pomagajo revizorju pri ugotavljanju, ali so pridobljeni informacije in dokazi popolni za namene revizije. To velja zlasti za bančne posle, ki niso nujno izraženi v računovodskih izkazih (zabilančne postavke), a so lahko dokazani z drugimi razvidi, za katere revizor ne ve. Pogosto je tudi potrebno, da revizor pridobi poslovodske predstavitve v zvezi s

pomembnimi spremembami bančnega poslovanja in profila tveganja pri tem. Prav tako mora revizor ugotoviti, na katerih področjih bančnega poslovanja lahko pridobljeni revizijski dokazi zahtevajo dodatne poslovodske predstavitve, na primer pri rezervacijah za izgube pri posojilih in popolnosti dopisovanja z urejevalci. Napotke v zvezi z uporabo poslovodskih predstavitev kot revizijskih dokazov, s postopki, ki jih revizor uporabi pri njihovem ovrednotenju in dokumentiranju, ter z okoliščinami, v katerih je treba predstavitve dobiti v pisni obliki, daje MSR 580 – Poslovodske predstavitve.

Vključevanje drugih revizorjev

48. Posledica široke zemljepisne razpršenosti poslovalnic večine bank je pogosto potreba, da revizor uporablja storitve drugih revizorjev za nekatera območja, na katerih banka deluje. To je mogoče doseči z uporabo drugih poslovalnic revizorjevega podjetja ali z uporabo drugih revizijskih podjetij na tamkajšnjih območjih.

49. Revizor pred uporabo storitev drugega revizorja

- prouči neodvisnost takšnih revizorjev in njihovo usposobljenost, da prevzamejo potrebno delo (tudi njihovo poznavanje bančništva in ustreznih urejevalnih zahtev);
- prouči, ali so pogoji za sprejetje posla, računovodska načela, ki jih je treba uporabiti, in zahteve pri poročanju jasno sporočeni;
- na podlagi razprave z drugim revizorjem izvede postopke za pridobitev zadostnih in ustreznih revizijskih dokazov, da je delo, ki ga je opravil drugi revizor, ustrezno za njegov namen, tako da pregleda pisni povzetek uporabljenih postopkov in ugotovitev, pregleda delovno gradivo drugega revizorja ali kako drugače, ustrezno okoliščinam.

Nadaljnje napotke o zadevah, ki jih je treba obravnavati, in o postopkih, ki jih je treba opraviti v takšnih primerih, daje MSR 600 – Uporaba storitev drugega revizorja.

Usklajevanje dela, ki ga je treba opraviti

50. Glede na obseg in zemljepisno razpršenost večine bank je usklajevalno delo, ki ga je treba opraviti, za uspešno in učinkovito revizijo pomembno. Potrebno usklajevanje upošteva tele dejavnike:

- delo, ki ga opravijo
 - veščaki,
 - pomočniki,
 - druge poslovalnice revizijskega podjetja in

– druga revizijska podjetja;

- načrtovani obseg uporabe dela notranjega revidiranja;
- zahtevane poročevalne podatke delničarjem in urejevalnim oblastem;
- posebne razčlembе in druge listine, ki jih mora priskrbeti ravnateljstvo banke.

51. Najboljšo raven usklajenosti med pomočniki je pogosto mogoče doseči z rednimi revizijskimi sestanki. Glede na število pomočnikov in število mest, na katerih bodo sodelovali, revizor praviloma pisno sporoči ves revizijski načrt ali njegove ustrezne dele. Ko pisno postavlja zahteve, med drugim prouči:

- računovodske izkaze in druge informacije, ki jih je treba revidirati (in po potrebi pravno ali drugo pooblastilo za revizijo);
- podrobnosti vsakih dodatnih informacij, ki jih zahteva revizor, na primer informacij o nekaterih posojilih, sestavi portfelja, pisna pojasnila o revizijskem delu, ki ga je treba opraviti (zlasti o področjih tveganja, ki so opisana v 21.–25. členu in so pomembna za banko), in o izidih revizijskega dela, morebitne zadeve, ki naj bi bile vključene v pisma ravnateljstvu o notranjem kontroliranju, območna urejevalna vprašanja, in po potrebi oblike zahtevanih poročil;
- dejstvo, da je treba revizijo izvesti v skladu z MSR in območnimi urejevalnimi zahtevami (in po potrebi informacije o teh zahtevah);
- ustrezna računovodska načela, ki jih je treba upoštevati pri pripravljanju računovodskih izkazov in drugih informacij (in če se oceni kot potrebno, podrobnosti teh načel);
- zahteve po medletnem revizijskem poročanju o položaju in skrajni roki;
- podrobnosti o uradnikih organizacije, s katerimi je treba navezati stike;
- honorar in ureditev izdajanja računov;
- druge zadeve urejevalne, notranjekontrolne, računovodske ali revizijske narave, ki jih morajo upoštevati tisti, ki izvajajo revizijo.

Posli s povezanimi strankami

52. Revizor mora biti pri izvajanju revizije pozoren na posle s povezanimi strankami, zlasti pri dajanju posojil in finančnem naložbenju. Postopki, opravljeni na stopnji načrtovanja revizije, tudi seznanjanje z banko in bančno panogo, so koristni za prepoznavanje povezanih strank. V nekaterih zakonodajah so lahko posli s povezanimi stran-

kami predmet številčnih in kakovostnih omejitev. Revizor ugotovi obseg takšnih omejitev.

Ocenjevanje delujočega podjetja

53. MSR 570 – Delujoče podjetje – daje napotke za revizorjevo proučitev ustreznosti uporabe ravnateljske predpostavke o delujočem podjetju. Poleg zadev, ki so prepoznane v tem MSR, spodbujajo pomemben dvom o sposobnosti banke za nadaljevanje poslovanja med drugim tile dogodki ali okoliščine:

- Hitro povečanje ravni trgovanja z izpeljanimi inštrumenti. To nakazuje, da banka opravlja trgovalne posle brez potrebnih kontrol.
- Uresničenje ali napovedovanje dobičkonosnosti, ki nakazuje resen upad dobičkonosnosti, zlasti če ima banka najnižjo raven kapitala ali udenarljivosti po urejevalnih določilih oziroma je blizu nje.
- Obrestne mere za plačane obresti na denarnem trgu in v zvezi z obveznostmi do vlagateljev so višje od normalnih. To nakazuje, da banko ocenjujejo kot zelo tvegano.
- Znatno zmanjšanje vlog drugih bank ali drugih oblik kratkoročno dobljenih denarnih sredstev. To nakazuje, da drugi tržni udeleženci banki ne zaupajo.
- Ukrepi, ki so jih sprejeli urejevalci ali z njimi grozijo in lahko neugodno vplivajo na zmožnost banke, da bo nadaljevala poslovanje.
- Povečani zneski, ki jih banka dolguje osrednjim bankam, kar nakazuje, da ni zmožna zadržati udenarljivosti iz normalnih tržnih virov.
- Veliko osredotočenje izpostavljenosti posojilodajalcem ali virom finančnih sredstev.

54. MSR 570 prav tako daje napotke revizorjem za primere, ko je bil prepoznan kak dogodek ali okoliščina, ki povzroči pomemben dvom o zmožnosti banke, da bo nadaljevala poslovanje kot delujoče podjetje. MSR nakazuje vrsto ustreznih postopkov, dodati pa jih je mogoče še nekaj, ki so prav tako ustrezni:

- pregledovanje dopisovanja z urejevalci;
- pregledovanje poročil, ki so jih izdali urejevalci po urejevalnih pregledih;
- razpravljanje o posledkih kakršnihkoli pregledov, ki še potekajo.

55. Urejevalni red, v okviru katerega deluje banka, zahteva, da revizor razkrije urejevalcu vsakršno namero, da bo izdal prilagojeno poročilo,

ali vsakršen pomislek, ki ga ima o zmožnosti banke, da bo nadaljevala poslovanje kot delujoče podjetje. Povezave med revizorjem in nadzornikom bank podrobneje obravnava stališče 1004.

Notranje kontroliranje

Uvod

56. Baselski odbor za nadzorovanje bank je septembra 1998 izdal gradivo o politiki *Okvir ureditve notranjega kontroliranja v bančnih organizacijah*, ki daje nadzornikom bank okvir za vrednotenje ureditve notranjega kontroliranja v bankah. Ta okvir uporabljajo številni nadzorniki bank in se lahko uporablja v razpravah s posameznimi bančnimi organizacijami o nadzorovanju. Za revizorje računovodskih izkazov bank je ta okvir koristen za razumevanje različnih sestavin ureditve notranjega kontroliranja v banki.

57. Naloge ravnateljstva vključujejo ohranjanje ustrezne ureditve računovodenja in notranjega kontroliranja, izbiro in uporabo računovodskih usmeritev in varovanje sredstev organizacije.

Revizor se dovolj seznanil z ureditvijo računovodenja in notranjega kontroliranja, da lahko načrtuje revizijo in razvije uspešen način njegove izvajanja. Po tej seznanitvi prouči oceno tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju, tako da določi sprejemljivo tveganje pri odkrivanju v zvezi z uradnimi trditvami v računovodskih izkazih ter naravo, čas in obseg postopkov preizkušanja podatkov v zvezi s takšnimi uradnimi trditvami.

Kadar revizor oceni tveganje pri kontroliranju za manj kot visoko, so postopki preizkušanja podatkov praviloma manj obsežni od tistih, ki se sicer zahtevajo, ter se lahko od njih razlikujejo po svoji naravi in trajanju.

Prepoznavanje, olistinjevanje in preizkušanje postopkov kontroliranja

58. MSR 400 – Ocenjevanje tveganja in notranje kontroliranje – nakažuje, da se notranje kontrole, ki se nanašajo na računovodstvo, ukvarjajo z doseganjem namenov, kot so:

- Posli so opravljeni v skladu s splošnim ali posebnim ravnateljskim pooblastilom (59.–61. člen).
- Vsi posli in drugi dogodki se sproti razvidujejo s pravilnim zneskom, na pravih kontih in v ustreznem obračunskem obdobju, tako da dovo-

ljujejo pripravljanje računovodskih izkazov v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja (62. in 63. člen).

- Dostop do sredstev se dovoljuje samo v skladu z ravnateljskim pooblastilom (64. in 65. člen).
- Knjižena sredstva se primerjajo z obstoječimi v smiselnih časovnih presledkih, če se ugotovijo razlike (66. in 67. člen), pa se ustrezno ukrepa.

Revizijsko obravnavanje vsakega od teh namenov obravnavajo naslednji členi.

Pri bankah je nadaljnji namen notranjih kontrol zagotoviti, da ustrezno izpolnjujejo svoje urejevalne in zaupniške dolžnosti, ki izhajajo iz njihovega zaupniškega delovanja. Revizor se s takimi nameni ne ukvarja neposredno, razen če bi neizpolnjevanje takih nalog vodilo do napačnih navedb v računovodskih izkazih.

Posli so opravljeni v skladu s splošnim ali posebnim ravnateljskim pooblastilom.

59. Vsesplošno odgovornost za ureditev notranjega kontroliranja v banki imajo pristojni za upravljanje delovanja banke. Ker pa je delovanje banke na splošno široko in razpršeno, mora biti odločanje razsredinjeno; pooblastilo za vpletanje banke v pomembne posle je praviloma razpršeno ter prepuščeno različnim ravnam poslovanja in osebja. Takšno razpršitev in prepuščanje nalog je skoraj vedno mogoče najti pri dajanju posojil, hranjenju in prenašanju denarnih sredstev, kjer se na primer plačilni nalogi pošiljajo z varnimi sporočili. Ta značilnost bančnega poslovanja povzroča potrebo po sestavljeni ureditvi razporejanja oblasti, posledica pa je formalno prepoznavanje in olistinjenje

- (a) tistih, ki lahko odobravajo posebne posle;
- (b) postopkov, ki jih je treba opraviti pri takšnem odobravanju;
- (c) omejitev zneskov, ki jih lahko odobri posamezen zaposlenec ali osebje na neki ravni, pa tudi zahtev, ki morda obstajajo glede dajanja odobritev.

Pristojni za upravljanje morajo tudi zagotoviti ustrezne postopke za spremljanje ravni izpostavljenosti. To praviloma obsega združevanje izpostavljenosti, ne samo znotraj različnega delovanja, oddelkov in podružnic banke, temveč tudi zunaj njih.

60. Ocena kontrol pooblaščenja je pomembna za revizorja pri proučevanju, ali so bili posli sprejeti v skladu z bančnimi usmeritvami, na primer ali so bili pri dajanju posojil predmet ustrezne ocene presojanja zaupanja pred izdajo denarnih sredstev. Revizor praviloma ugotovi, da obstajajo omejitve ravni izpostavljenosti glede na različne vrste poslov. Ko izvaja preizkuse kontrol, prouči, ali so bile takšne omejitve upoštevane in ali so bile postavke, pri katerih so bile prekoračene, pravočasno sporočene ustreznemu ravni poslovodstva.

61. Z revizijskega stališča je pravilno delovanje nadzora pooblastil v banki zlasti pomembno pri poslih, v katere je vstopila blizu datuma računovodskih izkazov. Posle je treba še dokončati ali pa utegne obstajati pomanjkanje dokazov, na podlagi katerih bi bilo mogoče oceniti vrednost pridobljenega sredstva ali povzročene dolga. Takšni posli so na primer obveza za nakup ali prodajo kakih vrednostnic po koncu obdobja in dana posojila, pri katerih je treba še dobiti plačilo glavnice in obresti od posojilojemalca.

Vsi posli in drugi dogodki se takoj razvidujejo v pravilnem znesku na pravih kontih in v ustreznem obračunskem obdobju, tako da dovoljujejo pripravljane računovodskih izkazov v skladu z opredeljenim okvirom računovodskega poročanja.

62. Pri proučevanju notranjih kontrol, s katerimi ravnateljstvo zagotavlja, da so vsi posli in drugi dogodki pravilno razvidovani, revizor upošteva različne dejavnike, ki so zlasti pomembni v bančnem okolju. Med njimi so tile:

- Banke opravljajo veliko poslov, ki posamič ali skupaj zajemajo velike vsote denarja. Zaradi tega mora imeti banka postopke uravnovešenja in usklajevanja, ki se opravljajo znotraj časovnega okvira, ki dovoljuje odkrivanje napak in odmikov, tako da jih je mogoče raziskati in popraviti z najmanjšo izgubo za banko. Takšni postopki se morajo opravljati vsako uro, dan, teden ali mesec, odvisno od obsega in narave posla, ravni tveganja in časa poravnavanja poslov. Namen takih usklajevanj je pogosto zagotoviti popolnost obdelovanja poslov s pomočjo zelo zapletene povezane ureditve informacijske tehnologije, ki takšne uskladitve praviloma opravlja samodejno.

- Številni posli, v katere vstopajo banke, so predmet posebnih računovodskih pravil. Banke morajo imeti kontrolne postopke, s katerimi lahko zagotovijo uporabo teh pravil pri pripravljanju ustreznih računovodskih informacij za ravnateljstvo in za zunanje poročanje. Taki kontrolni postopki so na primer tisti, ki vplivajo na tržno prevrednote-

nje nakupa deviz in vrednostnic ter prodajne obveze, da bi zagotovili razvidovanje neiztrženih dobičkov in izgub.

- Nekateri posli, v katere vstopajo banke, se ne smejo razkriti v računovodskih izkazih (na primer posli, ki se v skladu z računovodskim okvirom smejo obravnavati kot zabilančne postavke). Skladno s tem morajo biti kontrolni postopki sposobni zagotoviti, da se takšni posli razvidujejo in spremljajo na način, ki omogoča ravnateljstvu zahtevano stopnjo njihovega obvladovanja in takojšnjo ugotovitev vsakršne spremembe njihovega stanja, ki mora povzročiti dobiček ali izgubo.

- Banke nenehno razvijajo nove finančne stvaritve in storitve. Revizor prouči, ali so opravljeni potrebni popravki računovodskih postopkov in ustreznih notranjih kontrol.

- Saldi ob koncu dneva lahko odsevajo obseg poslov, ki so bili obdelovani, ali največjo izpostavljenost izgubi v posameznem dnevu. To je zlasti pomembno za izvajanje in obdelovanje poslov z devizami in vrednostnicami. Ocena kontrol na teh področjih upošteva sposobnost ohranjanja obvladovanja v obdobju največjega obsega ali največje finančne izpostavljenosti.

- Večina bančnih poslov mora biti razvidovana tako, da je omogočeno notranje preverjanje ter preverjanje bančnih odjemalcev in strank. Raven podrobnosti posameznih poslov, ki morajo biti razvidovane in ohranjene, mora dovoljevati ravnateljstvu banke, strankam posla in odjemalcem, da preverjajo točnost zneskov in rokov. Takšna kontrola je na primer nenehno preverjanje listkov o trgovanju z devizami, ki ga opravlja v posel ne vključen zaposlenec, s primerjavo listkov prispelih potrditev strank.

63. Razširjena uporaba ureditve informacijske tehnologije in elektronskega prenašanja denarja pomembno vpliva na to, kako revizor ovrednotuje računovodstvo banke in z njim povezane notranje kontrole. Napotke o informacijski tehnologiji pri takšnem ovrednotovanju dajejo MSR 400 – Ocenjevanje tveganja in notranje kontroliranje –, MSR 401 – Revidiranje v okolju z računalniško informacijsko ureditvijo – in stališče 1008 – Ocenjevanje tveganja in notranje kontroliranje – značilnosti in upoštevanje računalniške informacijske ureditve – ter druga stališča, ki se ukvarjajo z informacijsko tehnologijo. Revizijski postopki vključujejo oceno tistih kontrol, ki vplivajo na razvijanje in spreminjanje sestava, dostop do njega in vpis podatkov, varnost komunikacijskega omrežja in načrtovanje nenehnega obratovanja. Podobna obravnavanja se nanašajo na delovanje elektronskega prenašanja denarja v banki. Če se elektronsko prenašanje denarja in druge uredi-

tve poslov opravljajo zunaj banke, daje revizor dodaten poudarek ocenitvi neoporečnosti vodstvenih kontrol pred poslom ter potrditvi in usklajevalnim postopkom po njem. Tu so lahko koristna poročila revizorjev storitvenih organizacij; napotke za revizorjevo obravnavanje takšnih poročil daje MSR 402.

Dostop do sredstev je dovoljen samo v skladu s pooblastilom ravnateljstva.

64. Bančna sredstva so pogosto pripravljena za prenašanje ter imajo veliko vrednost in obliko, ki je ni mogoče varovati zgolj s fizičnimi postopki. Da bi banka zagotovila, da je dostop do sredstev dovoljen samo v skladu s pooblastilom ravnateljstva, na splošno uporablja kontrole, kot so:

- gesla in ureditev dostopa, ki omejujejo dostop do informacijske tehnologije in elektronskega prenašanja denarja le na pooblaščen osebe;
- ločitev knjigovodenja in hrambe (vključno z uporabo poročil o potrditvi poslov, ki jih izdaja računalnik ter so na razpolago takoj in samo zaposlencem, ki se ukvarjajo s knjigovodenjem);
- pogosto potrjevanje tretjih strank in usklajevanje stanja sredstev, ki ga opravi neodvisni zaposlenec.

65. Revizor prouči, ali vsaka od teh kontrol deluje uspešno, glede na pomembnost in prenosljivost vključenih zneskov pa tudi redno pregleduje postopke potrjevanja in usklajevanja, ki se pojavljajo v zvezi s pripravljanjem računovodskih izkazov ob koncu leta, in lahko potrditvene postopke opravi sam.

Knjižena sredstva se primerjajo z obstoječimi v smiselnih časovnih presledkih, ob morebitnih razlikah pa se ustrezno ukrepa.

66. Zaradi velikih zneskov sredstev, s katerimi ravnajo banke, obsega sprejetih poslov, možnosti sprememb vrednosti teh sredstev zaradi gibanja tržnih cen ter pomembnosti potrjevanja nenehnega kontroliranja dostopa in odobravanja je nujno pogosto izvajanje kontrol usklajevanja. To je zlasti pomembno pri:

(a) sredstvih v tržljivi obliki, kot so gotovina, prinosniške vrednostnice ter sredstva v obliki vlog in stanj vrednostnic pri drugih inštitucijah, kjer lahko neuspešno odkrivanje napak in razlik hitro (pri poslih na denarnem trgu lahko to pomeni dnevno) privede do izgube, ki je ni mogoče nadomestiti: postopki usklajevanja, ki se uporabljajo, da bi se

dosegli takšni kontrolni nameni, so praviloma zasnovani na fizičnem štetju in potrjevanju tretjih strank;

(b) sredstvih, katerih vrednost je določena s sklicevanjem na modele vrednotenja ali zunanje tržne cene, na primer vrednostnicah in deviznih pogodbah;

(c) sredstvih, ki se hranijo v imenu naročnikov.

67. Pri oblikovanju revizijskega načrta za ocenjevanje uspešnosti kontrol usklajevanja v banki revizor prouči dejavnike, kot so:

- Zaradi številnih računov, ki zahtevajo usklajevanje, in pogostnosti, s katero je treba takšne uskladitve opraviti:

- je večina revizijskih naporov usmerjena na listine, preizkušanje in vrednotenje kontrol usklajevanja;

- je tudi delo notranjega revizorja podobno usmerjeno; revizor lahko zato praviloma uporablja delo notranjega revidiranja.

- Ker so uskladitve po svojem učinku nabiralne, je večino od njih mogoče zadovoljivo revidirati ob koncu leta ob predpostavki, da so pripravljene na ta dan, dovolj hitro za revizorjevo uporabo, in da je revizor zadovoljen z uspešnostjo kontrolnih postopkov pri usklajevanju.

- Pri preizkušanju usklajevanja revizor prouči, ali so bile postavke pravilno prenesene na druge konte, ki niso predmet hkratnega usklajevanja in raziskovanja.

Zgledi kontrol

68. Dodatek 2 k temu stališču vsebuje zglede kontrol pooblastil, razvijanja, dostopa in usklajevanja, ki jih je praviloma mogoče najti pri blagajniškem poslovanju, trgovanju in dajanju posojil v banki.

Omejitve, povezane z naravo notranjega kontroliranja

69. MSR 400 – Ocenjevanje tveganja in notranje kontroliranje – opisuje postopke, ki jih mora opraviti revizor pri prepoznavanju, olistinjevanju in preizkušanju notranjih kontrol. Pri tem se revizor zaveda vsebovanih omejitev notranjih kontrol. Ocenjeni ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju ne moreta biti tako nizki, da bi odpravili potrebo po revizorjevih postopkih preizkušanja podatkov. Ne glede na ocenjeni ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju revizor opravi nekaj postopkov preizkušanja podatkov pri pomembnih saldih na kontih in vrstah poslov.

Upoštevanje vpliva dejavnikov okolja

70. Pri presojanju uspešnosti posebnih kontrolnih postopkov revizor prouči okolje, v katerem delujejo notranje kontrole. Dejavniki, ki jih je pri tem treba proučiti, so med drugim:

- sestava organiziranosti banke ter način, kako skrbi za prenos pooblastil in nalog;
- kakovost ravnateljskega nadziranja;
- obseg in uspešnost notranjega revidiranja;
- obseg in uspešnost ravnanja s tveganjem in ureditve usklajevanja;
- spretnost, pristojnost in neoporečnost ključnega osebja;
- narava in obseg pregledov nadzorovalnih oblasti.

Preizkušanje postopkov*Uvod*

71. Kot posledico ocenjevanja ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju revizor določi naravo, čas in obseg preizkusov podatkov, ki jih je treba opraviti pri posameznih saldih na kontih in vrstah poslov. Pri načrtovanju takšnih preizkusov podatkov revizor prouči tveganja in dejavnike, ki so vplivali na oblikovanje ureditve notranjih kontrol v banki. Poleg tega obstaja niz revizijskih ozirov, ki so pomembni za ta področja tveganja, kamor revizor usmerja svojo pozornost. To je obravnavano v naslednjih členih.

72. MSR 500 – Revizijski dokazi – našteva uradne trditve, ki so vključene v računovodske izkaze, kot so obstoj, pravice in obveznosti, pojav, popolnost, vrednotenje, merjenje ter predstavljanje in razkrivanje.

Preizkusi popolnosti uradnih trditev so posebno pomembni pri reviziji računovodskih izkazov banke, zlasti v zvezi z dolgovi. Precej revizijskega dela v zvezi z dolgovi drugih poslovnih organizacij se lahko opravi s postopki preizkušanja podatkov ustreznih strank. Bančni posli pa nimajo enakega rednega trgovalnega kroga in druge stranke niso vedno neposredno v dokazih. Velika sredstva in dolgove je mogoče ustvariti in iztržiti zelo hitro in če niso zajeti v ureditvi, se lahko spregledajo. V takšnih okoliščinah postanejo potrditve tretjih strank in zanesljivost kontrol pomembne.

Revizijski postopki

73. Da bi revizor obravnaval v prejšnjem členu omenjene uradne trditve, lahko izvaja te postopke:

- (a) pregledovanje,
- (b) opazovanje,
- (c) poizvedovanje in potrjevanje,
- (d) izračunavanje ter
- (e) proučevalne postopke.

V zvezi z revizijo računovodskih izkazov bank zahtevajo posebno pozornost pregledovanje, poizvedovanje in potrjevanje, izračunavanje in proučevalni postopki, zato o njih govorijo naslednji člani.

Pregledovanje

74. Pregledovanje sestoji iz preizkušanja razvidov, listin ali opredmetenih sredstev. Revizor pregleduje, da bi

- preveril fizični obstoj pomembnih trgovalnih sredstev, ki jih ima banka;
- se seznanil z določili in pogoji pogodb (tudi temeljnih), ki so pomembni posamič ali skupaj, kolikor je treba, da bi
 - ocenil njihovo izsiljivost in
 - ocenil primernost njihovega računovodskega obravnavanja.

75. Področja, na katerih se pregledi uporabljajo kot revizijski postopek, so:

- vrednostnice,
- pogodbe o posojilih,
- varščine ter
- pogodbe o prevzetih finančnih obvezah, kot so:
 - prodaja in ponovni nakup sredstva,
 - poročila.

76. Pri izvajanju pregledovalnih postopkov je revizor pozoren na možnost, da ima banka nekatera sredstva bolj v korist tretjih strank kot v svojo lastno korist. Revizor proučuje, ali obstajajo ustrezne notranje kontrole za pravilno ločevanje takšnih sredstev od tistih, ki so last banke, in kjer obstajajo takšna sredstva, prouči posledice za računovodske izkaze. Kot je opozorjeno v 58. členu, se revizor ukvarja z obstojem sredstev tretje stranke, samo kolikor lahko neizpolnjevanje ob-

veznosti banke vodi do pomembno napačnih navedb v računovodskih izkazih.

Poizvedovanje in potrjevanje

77. Poizvedovanje sestoji iz iskanja informacij pri dobro obveščeni osebah v organizaciji ali zunaj nje. Potrjevanje sestoji iz odgovorov na poizvedovanje za podkrepitev informacij, ki so vsebovane v računovodskih razvidih. Revizor poizveduje in potrjuje, da bi

- pridobil dokaze o delovanju notranjih kontrol;
- pridobil dokaze o priznanju bančnih naročnikov in strank, kar zadeva zneske, določila in pogoje nekaterih poslov;
- pridobil informacije, ki niso neposredno na razpolago iz računovodskih razvidov banke.

Banka ima pomembne zneske denarnih sredstev in dolgov ter zabilančnih obvez. Zunanje potrjevanje je lahko uspešna metoda določanja obstoja in popolnosti zneskov sredstev in dolgov, ki so razkriti v računovodskih izkazih. Pri odločanju o naravi in obsegu postopkov zunanjega potrjevanja, ki jih bo opravil revizor, upošteva postopke zunanjega potrjevanja, ki jih je opravila notranja revizija. Napotke o zunanjem potrjevanju – Zunanje potrditve – daje MSR 505.

78. Področja, na katerih lahko revizor uporablja potrjevanje, so na primer

- varščina;
- preverjanje ali pridobivanje neodvisnih potrditev vrednosti sredstev in dolgov, s katerimi se ne trguje ali se trguje le zunaj borze;
- sredstva, dolgovi in postavke rokovnih nakupov in prodaj z naročniki in strankami, kot so
 - stanje izpeljanih poslov,
 - nosilci *nostro* in *vostro* računov,
 - vrednostnice, ki jih imajo tretje stranke,
 - konti posojil,
 - konti vlog,
 - poročila ter
 - akreditivi;
- pravna mnenja o veljavnosti bančnih terjatev.

Izračunavanje

79. Izračunavanje sestoji iz kontroliranja računске pravilnosti izvirnih listin in računovodskih razvidov ali iz izvajanja neodvisnih izračunov. V povezavi z revizijo računovodskih izkazov banke je izračunavanje koristen postopek pri kontroliranju dosledne uporabe modelov vrednotenja.

Proučevalni postopki

80. Proučevalni postopki sestajajo iz proučevanja pomembnih kazalnikov in smeri razvoja, tudi posledic raziskovanja neenakomernega gibanja in povezav, ki so neskladne z drugimi ustreznimi informacijami ali se odmikajo od napovedanih zneskov. Napotke za revizorjevo uporabo te metode daje MSR 520 – Proučevalni postopki.

81. Banka ima vedno kaka sredstva (na primer dana posojila in morda finančne naložbe), ki so tolikšna, da jih revizor obravnava posamič. Pri večini postavk pa so proučevalni postopki lahko uspešni zaradi tehle razlogov:

- Med najpomembnejšimi sestavinami pri določanju dobička banke sta praviloma dve: prihodki iz obresti in odhodki za obresti. Obe sta neposredno povezani s sredstvi, ki prinašajo obresti, in dolgovi, ki povzročajo obresti. Da bi revizor dognal utemeljenost teh povezav, lahko preiskuje, koliko se prihodki in odhodki, o katerih se poroča, odmikajo od zneskov, ki so izračunani na podlagi povprečnega stanja teh sredstev oziroma dolgov, ter obrestne mere, ki jih je med letom postavila banka. To se praviloma preizkuša glede na kategorije sredstev in dolgov, ki jih uporablja banka pri svojem poslovanju. Takšno preizkušanje lahko na primer osvetljuje obstoj pomembnih zneskov problematičnih posojil in nerazvidovanih vlog. Dodatno lahko revizor proučuje utemeljenost obrestnih mer, ki jih je postavila banka glede na prevladujoče obrestne mere na trgu v letu pri podobnih vrstah posojil in vlog. V primeru danih posojil dokazi o obrestnih merah, zaračunanih ali priznanih nad tržnimi obrestnimi merami, nakazujejo, da obstaja čezmerno tveganje. V primeru dobljenih vlog pa lahko takšni dokazi nakazujejo težave pri udenarljivosti ali pridobivanju finančnih sredstev. Podobno so prihodki iz opravnin, ki so prav tako velik del prihodkov banke, pogosto neposredno povezani z obsegom obvez, v zvezi s katerimi so bili zasluženi.
- Za točno obdelovanje velikega obsega poslov, v katere je vstopila banka, in revizorjevo oceno notranjih kontrol banke je koristen pregled kazalnikov in smeri razvoja ter obsega, v katerem se razlikujejo

od tistih v prejšnjem obdobju in v predračunih ter od dosežkov drugih podobnih organizacij.

- Z uporabo proučevalnih postopkov lahko revizor odkrije okoliščine, ki sprožijo vprašanje ustreznosti predpostavke o delujočem podjetju, kot sta neprikladno osredotočenje tveganja v posameznih panogah ali zemljepisnih območjih ter možna izpostavljenost neprimerni obrestni meri, valutam in zapadlosti.
- V večini držav obstaja vrsta statističnih in računovodskih informacij, ki jih je mogoče dobiti od urejevalcev in drugih virov, revizor pa jih lahko uporablja pri izvajanju poglobljenega proučevalnega pregleda smeri razvoja in stanovskih proučevanj.

Koristno izhodišče pri upoštevanju ustreznih proučevalnih postopkov je ocena, katere informacije in kazalnike izvedbe ali tveganja uporablja ravnateljstvo pri spremljanju bančnega delovanja. Dodatek 3 k temu stališču vsebuje zglede najpogosteje uporabljanih kazalnikov v bančni dejavnosti.

Posebni postopki pri posameznih postavkah v računovodskih izkazih

82. 83.–100. člen se ukvarjajo z uradnimi trditvami, ki so praviloma še posebej pomembne v zvezi z značilnostmi postavk v računovodskih izkazih banke. Opisujejo tudi nekaj revizijskih proučitev, ki pomagajo revizorju načrtovati postopke preizkušanja podatkov, in predlagajo nekaj metod, ki jih je mogoče uporabiti v zvezi s postavkami, ki jih je revizor izbral za preizkušanje. Navedeni postopki niso vsi postopki, ki jih je mogoče opraviti, in tudi ne najnujnejši, ki bi jih bilo treba vedno izpolniti.

Postavka računovodskega izkaza – Uradne trditve v računovodskem izkazu s posebnim pomenom

83. *Saldi z drugimi bankami*

Obstoj

Revizor prouči potrditev salda tretje stranke. Kjer so saldi z drugimi bankami posledica velikega števila poslov, verjetno prejem potrditve od drugih bank daje bolj neizpodbiten dokaz o obstoju poslov in iz njih izhajajočih medbančnih saldov kot pa preizkušanje s tem povezanih notranjih kontrol. Napotke za medbančne potrjevalne postopke, tudi

izrazoslovje in vsebino zahtevkov po potrditvi, je mogoče najti v stališču 1000 – Postopki, povezani z medbančnimi potrdili.

Vrednotenje

Revizor prouči, ali naj oceni udenarljivost vlog v smislu zaupanja sposobnosti depozitne banke. Potrebni postopki pri takšni oceni so podobni tistim, ki se uporabljajo pri reviziji vrednotenja posojil, ki bo obravnavana kasneje.

Predstavitev in razkritje

Revizor prouči, ali saldi na kontih drugih bank na dan računovodskih izkazov predstavljajo *bona fide* komercialne posle ali pa gre morda za kake posebne odmike od običajnih ali pričakovanih ravni, ki so značilni za posle, sklenjene predvsem zato, da bi nastal zavajajoč vtis o finančnem položaju banke ali da bi se izboljšali udenarljivost in kazalniki sredstev (to se pogosto označuje kot "friziranje").

Če se "friziranje" pojavlja v obsegu, ki utegne popačiti resnično in pošteno sliko računovodskih izkazov, mora revizor od ravnateljstva zahtevati popravek prikazanih saldov na kontih računovodskih izkazov ali dodatno razkritje v opombah. Če ravnateljstvo ne ravna tako, revizor prouči, ali naj prilagodi svoje revizijsko poročilo.

84. *Inštrumenti denarnega trga*

Obstoj

Revizor prouči potrebo po fizičnem pregledu ali potrjevanju zunanjih skrbnikov in usklajevanju ustreznih zneskov z računovodskimi razvidi.

Pravice in obveze

Revizor prouči izvedljivost kontroliranja prejema ustreznih prihodkov kot sredstva za uveljavljanje lastništva. Posebej je pozoren na uveljavljanje last-

ništva inštrumentov, ki jih ima v prinosniški obliki. Revizor tudi razmisli, ali je pravica do lastnine inštrumenta kakorkoli obremenjena.

Revizor preveri obstoj pogodb o prodaji in rokovenem nakupu kot dokaz neknjiženih obveznosti in izgub.

Vrednotenje

Revizor prouči ustreznost uporabljenih metod vrednotenja v smislu zaupanja sposobnosti izdajatelja.

Merjenje

Revizor prouči, ali obstaja potreba po preizkušanju pravilnosti povečanja prihodkov, iztrženih iz denarnega tržnega inštrumenta, ki včasih izhaja iz amortiziranja popusta pri nakupu.

Revizor prav tako prouči,

- ali je povezava med vrstami vrednostnic, ki so v lasti, in ustreznimi prihodki utemeljena;
- ali so vsi pomembni dobički in izgube iz prodaje in prevrednotenja predstavljeni v skladu z okvirom računovodskega poročanja (na primer kjer so dobički in izgube pri trgovalnih vrednostnicah obravnavani drugače kot pri naložbenih vrednostnicah).

85.

Vrednostnice v lasti za trgovanje

Dodatek 2 vsebuje še več zgledov proučitve notranjih kontrol in revizijskih postopkov v zvezi s trgovalnimi posli.

Obstoj

Revizor razmisli o fizičnem pregledu vrednostnic ali potrjevanju zunanjih skrbnikov ter usklajevanju zneskov z računovodskimi razvidi.

Pravice in obveze

Revizor prouči izvedljivost kontrole ustreznih pri-

hodkov kot sredstva za uveljavljanje lastništva. Posebej je pozoren na uveljavljanje lastništva vrednostnic, ki so posedovane v prinosniški obliki. Revizor tudi prouči, ali je pravica do lastništva vrednostnic kakorkoli obremenjena.

Revizor preveri obstoj pogodb za prodajo in rokovni nakup za dokaz nerazvidovanih obveznosti in izgub.

Vrednotenje

Okvir računovodskega poročanja pogosto predpisuje različne podlage vrednotenja za vrednostnice, odvisno od tega, ali so v posesti za trgovanje, v posesti kot portfeljne finančne naložbe ali v posesti za varovanje pred tveganjem. Okvir računovodskega poročanja lahko na primer zahteva, da so trgovalne vrednostnice prikazane po tržni vrednosti, portfeljne finančne naložbe po izvorni vrednosti, ki je predmet pregledov oslabitve, vrednostnice kot varovanje pred tveganjem pa enako kot temeljna sredstva, ki jih varujejo.

Nameni ravnateljstva določajo, ali je posamezna vrednostnica v posesti za določen namen, in torej določajo tudi podlago, ki naj bi se uporabila za njeno vrednotenje. Če se spremeni namen ravnateljstva, se spremeni tudi podlaga za vrednotenje. Kadar se vrednostnice prenesejo iz ene kategorije v drugo, revizor skladno s tem pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze v podporo uradnim trditvam ravnateljstva o spremenjenih namenih. Možnost spremembe kategorizacije sredstva daje ravnateljstvu priložnost za prevarantsko računovodsko poročanje, saj je s spremembo kategorizacije ustreznih vrednostnic mogoče pripoznati dobiček ali se izogniti pripoznanju izgube.

Če so vrednostnice, ki so v posesti za trgovanje, prikazane po tržni vrednosti, revizor oceni, ali so bile tiste, katerih tržna vrednost je zrasla, samovoljno prenesene iz portfeljskih finančnih naložb

(glejte 87. člen) predvsem zato, da je neiztrženi dobiček mogoče jemati kot prihodek.

Revizor tudi prouči, ali je treba ponoviti izračune vrednotenja in obseg preizkusov kontrol o postopkih vrednotenja v banki.

Merjenje

Revizor tudi prouči,

- ali so povezave med vrstami vrednostnic v lasti in ustreznimi prihodki utemeljene;
- ali so vsi pomembni dobički in izgube iz prodaje in prevrednotenj predstavljeni v skladu z okvirom računovodskega poročanja (na primer kjer so dobički in izgube iz trgovalnih vrednostnic obravnavani drugače kot tisti iz vrednostnic v portfeljskih finančnih naložbah).

86. *Druga finančna sredstva*

(tista, ki vključujejo sprotne naložbe finančnih sredstev, na primer sveženj kupljenih posojil za ponovno prodajo, nakupi vrednostničenih sredstev)

Pravice in obveze

Revizor prouči temeljne listine, ki so povezane z nakupom takšnih sredstev, da bi ugotovil, ali so pravice in obveze, kot so poroštva in opcije, primerno obračunane.

Vrednotenje

Revizor prouči ustreznost uporabljenih metod vrednotenja. Če ne obstajajo trgi za takšna sredstva, je težko pridobiti neodvisne dokaze o vrednosti. Celotno če takšni dokazi obstajajo, je lahko vprašanje, ali so obstoječi trgi dovolj razviti, da bi se lahko oprli na kotirane vrednosti v zvezi z obravnavanimi sredstvi in z njimi povezanimi posli, katerih namen je pobotanje zavarovanj pred izgubo, ki jih je banka sklenila na teh trgih.

87. *Portfeljske finančne naložbe*

V nekaterih primerih se revizija portfeljskih finančnih naložb banke ne razlikuje od revizije portfelj-

skih finančnih naložb kake druge organizacije. Vendar zaradi nekaterih posebnosti nastajajo posebni problemi v zvezi z bančnim poslovanjem.

Vrednotenje

Revizor prouči vrednost sredstev, ki podpirajo vrednost vrednostnic, zlasti tistih, ki niso takoj tržljive. Revizor prav tako prouči naravo in obseg vsakega pregleda oslabitve, ki ga je izpeljalo ravnateljstvo, in prouči, ali se njegovi izsledki zrcalijo v vrednotenju sredstev.

Merjenje

Kot je navedeno v 85. členu, okviru računovodskega poročanja pogosto dovoljujejo različne podlage vrednotenja vrednostnic, ki so v posesti z različnimi nameni. Če so bile vrednostnice prenesene s trgovalnega konta, revizor ugotovi, ali so bile kake neiztržene izgube in tržne vrednosti razvidovane, če to dovoljuje ustrezní okvir računovodskega poročanja. Če okvir računovodskega poročanja ne dovoljuje razvidovanja neiztrženih izgub, mora revizor proučiti, ali je bil prenos opravljen, da bi se izognili potrebi po pripoznanju zmanjšanja tržne vrednosti vrednostnic.

Revizor prav tako prouči,

- ali so povezave med vrstami vrednostnic v lasti in ustreznimi prihodki utemeljene;
- ali so bili vsi pomembni dobički in izgube iz prodaje in prevrednotenja predstavljeni v skladu z okvirom računovodskega poročanja (na primer kjer se dobički in izgube pri trgovalnih vrednostnicah obravnavajo drugače od tistih pri portfeljskih finančnih naložbah).

88. *Finančne naložbe v odvisne in pridružene organizacije*

V številnih primerih se revizija finančnih naložb banke v odvisne in pridružene organizacije ne raz-

likuje od revizije takšnih finančnih naložb v kako drugo organizacijo. Vendar se v zvezi z bančnim delovanjem odpirajo tudi nekatera posebna vprašanja.

Vrednotenje

Revizor prouči posledice vsakih pravnih ali praktičnih zahtev, naj banka poskrbi za prihodnjo finančno podporo, da bi zagotovila ohranjanje delovanja (in s tem vrednost finančne naložbe) odvisnih in pridruženih organizacij. Revizor prouči, ali so s tem povezane finančne obveze razvidovane kot obveznosti banke.

Če se računovodske usmeritve organizacij, ki so obračunane na kapitalski podlagi ali uskupinjene, ne skladajo s tistimi v banki, revizor ugotovi, ali so napravljene ustrezne prilagoditve.

89.	<i>Posojila</i>
(obsegajo kratkoročna posojila, menice, akreditivne, lastne menice, poročstva in druga posojila porabnikom, tudi tista v zvezi z devizami in delovanjem na trgu denarja)	<p>Obstoj</p> <p>Revizor prouči potrebo po zunanji potrditvi obstoja posojil.</p> <p>Vrednotenje</p> <p>Revizor prouči ustreznost rezervacije za izgube pri posojilih. Pozna zakone in druge predpise, ki lahko vplivajo na zneske, ki jih določi ravnateljstvo. Baselski odbor je objavil niz dobrih navad pri obračunavanju in razkrivanju posojil, ki dajejo napotke bankam in nadzornikom bank za pripoznavanje in merjenje posojil, oblikovanje rezervacij za izgube pri posojilih, razkrivanje zaupanjskega tveganja in s tem povezane zadeve. Predstavlja poglede nadzornikov bank na dobre navade pri računovodenju in razkrivanju v bankah, kar lahko vpliva na okvir računovodskega poročanja, ki ga banka upošteva pri pripravljanju svojih računovodskih izkazov. Računovodski izkazi bank so pripravljene v skladu s posebnim okvirom računovodskega poročanja, rezervacije za izgube pri posojilih pa morajo biti napravljene v skladu s takšnim okvirom.</p> <p>Nadaljnje informacije o revizorjevem proučevanju posojil daje dodatek 2.</p> <p>Glavna revizijska skrb je ustreznost razvidovanih rezervacij za izgube pri posojilih.</p> <p>Pri določanju narave, obsega in časa dela, ki ga je treba opraviti, revizor prouči tele dejavnike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stopnjo zaupanja, ki jo je utemeljeno mogoče pripisati bančni ureditvi razporeditve kakovosti posojil, postopkom, ki zagotavljajo, da so vse listine ustrezno izpolnjene, postopkom notranjega pregledovanja posojil in delovanju notranjega revidiranja; • upoštevajoč sorazmerno pomembnost dajanja posojil v tujino, revizor praviloma preiskuje <ul style="list-style-type: none"> – informacije, na podlagi katerih je banka ocenila in spremlja tveganje v državi, ter sodila (na primer posebno razvrstitev in kazalnike vrednotenja), ki jih uporablja s tem namenom;
<ul style="list-style-type: none"> • osebna • poslovna • državna – doma – v tujino 	

– ali so postavljene meje zaupanja za posamezne države, kdo jih je postavil, kakšne so te meje in koliko so bile dosežene;

• sestavo portfelja posojil s posebnim ozirom na

– osredotočenje posojil posebnim

– posojilojemalcem in strankam, ki so povezane z njimi (tudi postopke, namenjene prepoznavanju takšnih povezav),

– trgovskim in industrijskim sektorjem,

– zemljepisnim območjem in

– državam;

– obseg posameznih zaupajskih izpostavljenosti (malo velikih posojil proti številnim malim posojilom);

– smer razvoja obsega posojil po glavnih kategorijah, zlasti kategorijah, ki izkazujejo hitro rast, ter neplačanih, nenastalih in preoblikovanih posojil;

– posojila povezanim strankam;

• prepoznana morebitna problematična posojila s posebnim ozirom na

– prejšnjo izgubo in izkušnje pri poravnavi, tudi ustreznost in pravočasnost rezervacij in odpisov;

– posledice urejevalnih preizkusov.

Krajevne, državne in mednarodne gospodarske in druge razmere, tudi omejitve glede prenosa tuje valute, ki lahko vplivajo na poravnavo posojil s strani posojilojemalcev.

Poleg takšnih problematičnih posojil, ki jih prepoznajo ravnateljstvo in – kjer pride to v poštev – urejevalci bank, revizor prouči dodatne vire informacij, da bi odkril posojila, ki morda niso prepoznana kot taka. To so:

• različni sezname, tudi "črni seznam" posojil, ter sezname že zapadlih posojil, problematičnih posojil, posojil, razvrščenih po tveganju, posojil notranjikom (tudi članom sveta in vodilnim uslužbencem) in posojil nad odobrenimi omejitvami;

- pretekle izkušnje z izgubo po vrstah posojil;
- tisti dosjeji o posojilih, v katerih ni zadnjih informacij o posojilojemalcih, porokih ali varščini.

Predstavitev in razkritje

Od bank se pogosto zahtevajo posebna razkritja, ki se nanašajo na dana posojila in rezervacije za izgube pri posojilih. Revizor prouči, ali so informacije razkrite v skladu z uporabljenim okvirom računovodskega ali ureditvenega poročanja.

90. *Obračuni z vlagatelji*

(a) Splošne vloge Popolnost

Revizor oceni ureditev notranjega kontroliranja kontov vlagateljev. Prouči tudi potrditev izvedbe ter proučevalne postopke pri povprečnih saldirih in odhodkih za obresti, da bi ocenil utemeljenost razvidovanih saldov vlog.

Predstavitev in razkritje

Revizor ugotovi, ali so obveznosti iz vlog razvrščene v skladu s predpisi in ustreznimi računovodskimi načeli. Če so obveznosti za vloge zavarovane s posebnimi sredstvi, prouči potrebo po ustreznem razkritju.

Revizor prav tako prouči potrebo po razkritju, če se v banki pojavi tveganje zaradi gospodarske odvisnosti od malo velikih vlagateljev ali če obstaja preveč vlog, ki zapadejo v določenem času.

(b) Postavke na poti

Obstoj

Revizor ugotovi, ali so postavke na poti med podružnicami, med banko in njenimi uskupinjenimi odvisnimi organizacijami ter med banko in strankami odpravljene ter ali so usklajevalne postavke ustrezno obravnavane in obračunane. Poleg tega revizor preizkusi posamezne postavke, ki zajemajo salde, ki niso bili razčiščeni v primernem času, in tudi prouči, ali so s tem povezani postopki notranjega kontroliranja ustrezni za zagotovitev, da takšne postavke niso bile začasno prenesene na druge konte, da bi se preprečilo njihovo odkritje.

91.

Kapital in rezerve

Urejevalci bank so pri spremljanju delovanja banke in ugotavljanju obsega njenega poslovanja pozorni na kapital in rezerve banke. Majhne spremembe kapitala in rezerv imajo lahko velik vpliv na zmožnost banke za nadaljevanje poslovanja, zlasti če je banka blizu zahtevanih najmanjših kazalnikov v zvezi s kapitalom. Takšne okoliščine bolj silijo ravnateljstvo v prevarantsko računovodsko poročanje, tako da napačno razvršča sredstva in dolgove ali jih opisuje kot manj tvegane, kot dejansko so.

Predstavitev in razkritje

Revizor prouči, ali kapital in rezerve ustrezajo urejevalnim namenom (da so na primer izpolnjene zahteve glede kapitalske ustreznosti), ali so razkritja pravilno izračunana in ali so tako ustrezna kot tudi v skladu z uporabljenim okvirom računovodskega poročanja. Številne zakonodaje od revizorjev zahtevajo, da poročajo o mnogih razkritjih v zvezi s kapitalom banke in njenimi kapitalskimi kazalniki, bodisi ker so takšne informacije vključene v računovodske izkaze bodisi zaradi zahteve po posebnem poročilu nadzornikom bank.

Kjer primerni predpisi poskrbijo za omejitve razdeljevanja zadržanega dobička, revizor prouči, ali so takšne omejitve ustrezno razkrite.

Revizor tudi ugotovi, ali so spoštovane zahteve po primernem okviru računovodskega poročanja glede na razkritja skritih rezerv (glejte tudi 103. člen).

92.

(na primer obveze v zvezi s posojanjem finančnih sredstev in poroštvi za vračila finančnih sredstev naročnikov tretjim strankam)

*Rezervacije, pogojna sredstva in pogojne obveznosti (razen izpeljanih finančnih inštrumentov in zabilančnih finančnih inštrumentov)**Popolnost*

Številna pogojna sredstva in obveznosti so razvidovani, ne da bi obstajala ustrezna obveznost ali sredstvo (pogodbene postavke). Zato revizor

- prepozna tisto delovanje, pri katerem bi lahko nastala pogojna sredstva ali obveznosti (na primer vrednostničenje);
- prouči, ali ustrezna ureditev notranjega kontroliiranja v banki zagotavlja, da se pogojna sredstva ali obveznosti pravilno prepoznavajo in razvidujejo ter da se zadržujejo dokazi o soglasju naročnika v zvezi z roki in pogoji, povezanimi s tem;
- izvaja postopke preizkušanja podatkov, da preizkusi popolnost razvidovanih sredstev in obveznosti; takšni postopki lahko vključujejo postopke potrjevanja in tudi preizkušanje s tem povezanih prihodkov od opravnin v zvezi s takšnimi dejavnostmi ter so določeni glede na stopnjo tveganja, pripisanega posameznim vrstam opazovanih pojavov;
- pregleda utemeljenost podatkov o pogojnih sredstvih in obveznostih ob koncu obdobja v luči svojih izkušenj in poznavanja delovanja v proučevanem letu;
- pridobi ravnateljske predstavitve, da so vsa pogojna sredstva in obveznosti razvidovani in razkriti, kot zahteva okvir računovodskega poročanja.

Vrednotenje

Številni od teh poslov so bodisi nadomestki za zupanje ali pa je njihovo dokončanje odvisno od zupanjske sposobnosti stranke. Tveganja, ki so povezana s takšnimi posli, se v načelu ne razlikujejo od tistih, ki so povezana s posojili. Revizijski nameni in proučitve, ki imajo poseben pomen, so bili predstavljeni v 89. členu in so enako ustrezni v zvezi s temi posli.

Predstavitev in razkritje

Če so sredstva ali obveznosti vrednostničeni ali drugače usposobljeni za računovodsko obravnavanje, kar jih odstrani iz bilance stanja banke, revizor prouči ustreznost računovodskega obravnavanja in tudi, ali so bile oblikovane ustrezne rezervacije. Kjer je banka druga stranka pri poslu, ki dovoljuje organizaciji kot stranki, da odstrani sredstvo ali obveznost iz svoje bilance stanja, revizor podobno

prouči bilanco stanja takšne stranke, da ugotovi, ali obstaja kako sredstvo ali obveznost, za katero okvir računovodskega poročanja zahteva, da se prikaže v bilanci stanja ali v opombah k računovodskim izkazom.

Čeprav ustrezni okvir računovodskega poročanja praviloma zahteva razkritje takšnih obvez bolj v opombah k računovodskim izkazom kot pa v bilanci stanja, revizor kljub temu prouči morebiten finančni vpliv potrebe po spoštovanju takšnih obvez na bančni kapital, pridobivanje finančnih sredstev in dobičkonosnost ter prouči, ali naj bodo takšne potrebe posebej razkrite v računovodskih izkazih.

93.

(na primer pogodbe o zamenjavi valut, obrestnih mer in valut, finančne rokovne pogodbe, opcije in rokovne tečajne pogodbe)

Izpeljani finančni instrumenti in zabilančni finančni instrumenti

Številni od teh instrumentov se obravnavajo kot del finančnega in trgovalnega delovanja banke. Več informacij o revizorjevem proučevanju finančnega in trgovalnega delovanja je v prilogi 2. Glede poslov, ki vključujejo izpeljane finančne instrumente, v katere vstopi banka kot končna uporabnica, daje nadaljnje napotke stališče 1012.

Pravice in obveze

Revizor preizkusi s tem povezane listine, ki podpirajo posle, da bi ugotovil, ali so pravice in obveze, kot so poročstva in opcije, pravilno obračunane.

Obstoj

Revizor prouči potrebo, da tretja stranka potrdi neporavnane salde, ki so izbrani iz razvidov odprtih poslov v pisarni v ozadju ter s seznama odobrenih strank, posrednikov in menjalcev. Potrebni so ločeni preizkusi potrditev pri različnih stvaritvah, saj ureditev ne olajšuje povezane izbire vseh poslov z dano stranko.

Popolnost

Zaradi nenehnega razvijanja novih finančnih instrumentov morda ni postopkov med udeleženci in

v banki. Revizor zato oceni ustreznost ureditve notranjega kontroliranja, zlasti glede na ustreznost

- postopkov in razdelitev nalog v zvezi s primerjanjem listin, ki jih dobi od nasprotne stranke, in usklajevanjem kontov z nasprotnimi strankami;
- pregleda, ki ga je opravila notranja revizija.

Revizor prouči ustreznost s tem povezane ureditve notranjega kontroliranja, tudi rednega usklajevanja konta poslovnega izida v primernih časovnih presledkih in usklajevalnih postopkov ob koncu obdobja, zlasti glede na popolnost in točnost knjiženja odprtih postavk ob koncu obdobja. (Zaradi tega mora biti revizor seznanjen s standardnimi postopki potrjevanja poslov med bankami.)

Revizor lahko tudi spozna, da je za pridobitev dokazov o postavkah, ki bi morale biti knjižene v računovodskih izkazih ob koncu leta, koristno preiskati posle po koncu obdobja. Nadaljnje napotke za revizorjevo proučevanje dogodkov, do katerih pride po koncu obdobja, daje MSR 560 – Kasnejši dogodki.

Vrednotenje

Tu se pojavi podobno proučevanje kot prej pri drugih finančnih sredstvih. Vendar se pojavijo tudi nekatere dodatne proučitve.

Izpeljani in zabilančni finančni inštrumenti so praviloma ovrednoteni po tržni ali pošteni vrednosti, razen če se po kakih okvirih računovodskega poročanja inštrumenti za varovanje pred tveganjem vrednotijo na enak način kot temeljna postavka, ki jo je treba zavarovati pred tveganjem. Primerni okvir računovodskega poročanja ne zahteva, da se finančni inštrumenti prikazujejo v bilanci stanja, ali zahteva, da se vrednotijo po izvorni vrednosti. V takšnih primerih obstaja obveza, da se tržne ali poštene vrednosti izpeljanega finančnega inštrumenta ali zabilančnih finančnih inštrumentov razkrijejo v opombah k računovodskim izkazom.

Če se s finančnim inštrumentom trguje na naložbeni borzi, se vrednost lahko določi prek neodvisnih

virov. Če se s poslom ne trguje, je mogoče zahtevati, da neodvisni veščaki ocenijo vrednost.

Revizor poleg tega prouči potrebo po prilagoditvi poštene vrednosti finančnih instrumentov¹, kot so rezervacija za udenarljivostno tveganje, rezervacija za modelno tveganje in rezervacija za delovalno tveganje, ter ustreznost takšne prilagoditve. Revizor prouči zadeve, kot so:

- primernost menjalnih tečajev, obrestnih mer ali drugih temeljnih tržnih tečajev na dan računovodskega izkaza za izračun neiztrženih dobičkov in izgub;
- primernost modelov vrednotenja in uporabljenih predpostavk pri ugotavljanju poštene vrednosti neporavnanih finančnih instrumentov na dan računovodskega izkaza; poleg tega revizor prouči, ali so podrobnosti posameznih pogodb, vrednotovalnih meril in uporabljenih predpostavk ustrezno vnese-ne v modele;
- primernost računovodskih usmeritev, ki so bile uporabljene glede na ustrezna računovodska načela, zlasti glede na razlikovanje med iztrženimi in neiztrženimi dobički in izgubami.

Če je treba proučiti tržne vrednosti, a te niso na razpolago, revizor prouči, ali so bile uporabljene druge primerne metode vrednotenja, zasnovane, kjer pride to v poštev, na veljavnih obrestnih merah ali valutnih tečajih.

Če so bili ti finančni instrumenti razviti šele nedavno, revizor njihovo ovrednotenje preizkusi s posebno stopnjo previdnosti, pri čemer misli na tele dejavnike:

- Morda ne obstaja nikakršna prednost v zvezi z določili temeljne pogodbe. Zaradi tega je težko oceniti izsiljivost takšnih določil.

¹ Kjer so okvir računovodskega poročanja mednarodni standardi računovodskega poročanja, govorijo o določilih poštene vrednosti in o obravnavanju finančnih sredstev 109.–165. člen MSR 39.

- V ravnateljstvu utegne obstajati razmeroma malo osebja, ki bi bilo seznanjeno s tveganjem pri delovanju v zvezi s takšnimi inštrumenti. To lahko vodi do večjega tveganja napačnih navedb in do večjih težav pri uvajanju kontrol, ki bi preprečevale napačne navedbe ali jih pravočasno odkrivale in popravljale.
- Nekateri od teh inštrumentov ne obstajajo v celotnem gospodarskem krogu (bikovskem ali medvedjem trgu, visokih ali nizkih obrestnih merah, visokem in nizkem trgovanju in neustaljenosti cen), zato je njihovo vrednost včasih težje oceniti z enako stopnjo gotovosti kot pri popolnejših inštrumentih. Podobno težko je z zadostno stopnjo gotovosti napovedovati soodvisnost cen in drugih izravnalnih inštrumentov, ki jih banka uporablja za varovanje svojih postavk pred tveganjem.
- Uporabljeni modeli vrednotenja takšnih inštrumentov v nenormalnih tržnih okoliščinah morda ne delujejo pravilno.

Merjenje

Revizor prouči namene, za katere je bil sprejet posel, iz katerega izvira inštrument, predvsem ali je šlo za trgovalni posel ali za posel varovanja pred tveganjem. Banka je morda vstopila v posel kot nosilka ustvarjanja trgovalnega položaja ali varovanja drugega sredstva pred tveganjem ali pa se je ukvarjala s trgovanjem kot posrednica ali broker. Namen lahko določa ustrezno računovodsko obravnavo.

Ker se takšni posli poravnava na datum v prihodnosti, revizor prouči, ali je prišlo do dobička ali izgube ob koncu obdobja, kar mora biti razvidovano v računovodskih izkazih.

Revizor prouči, ali je prišlo do preuvertitve varovanja pred tveganjem in trgovalnih poslov/položajev, ki je bila opravljena predvsem zato, da bi se izkoristile razlike v časovni opredelitvi pripoznavanja dobička in izgube.

Predstavitev in razkritje

V nekaterih okvirih računovodskega poročanja ustrezna računovodska načela zahtevajo razvidovanje priraslih dobičkov in izgub pri neporavnanih postavkah, ne glede na to, ali so takšne postavke razvidovane v bilanci stanja ali ne. V drugih okvirih računovodskega poročanja obstaja le potreba po razkritju prevzete finančne obveze. V takšnem primeru revizor prouči, ali imajo nerazvidovani zneski takšen pomen, da je potrebno razkritje v računovodskih izkazih ali pa pridržek v revizijskem poročilu.

Pojavijo se lahko tele dodatne proučitve:

- revizor proučuje primernost računovodskega obravnavanja in predstavljanja takšnih poslov v skladu z ustreznimi zahtevami računovodskega poročanja; ker se takšne zahteve drugače obravnavajo pri poslih, namenjenih varovanju pred tveganjem, revizor prouči, ali so bili posli primerno prepoznani in obravnavani;
- nekateri okviri računovodskega poročanja zahtevajo razkritje možnega tveganja, ki se pojavlja pri neporavnanih postavkah, na primer pri ustrezniku zaupanjaškega tveganja in nadomestitveni vrednosti zabilančnih inštrumentov.

94.

Prihodki od obresti in odhodki za obresti

Merjenje

Prihodki od obresti in odhodki za obresti praviloma zajemajo dve glavni postavki v izkazu poslovnega izida banke. Revizor prouči,

- ali obstajajo zadovoljivi postopki za pravilen obračun priraslih prihodkov in odhodkov ob koncu leta,
- ocenjevanje skladnosti s tem povezane ureditve notranjega kontroliranja ter
- uporabo proučevalnih postopkov pri ocenjevanju utemeljenosti predstavljenih zneskov.

Takšne metode zajemajo primerjavo sporočenih odstotnih obrestnih donosov

- s tržnimi obrestnimi merami,
- z obrestnimi merami osrednje banke,
- z objavljenimi obrestnimi merami (po vrstah posojil ali vlog) in
- med portfelji.

Pri takšnih primerjavah se uporabljajo dejanske povprečne obrestne mere (na primer po mesecih), da bi se izognili popačenju, ki ga povzročajo spremembe obrestnih mer.

Revizor prouči utemeljenost usmeritve, uporabljene pri pripoznavanju prihodkov problematičnih posojil, zlasti kjer se takšni prihodki ne prejemajo sproti. Prav tako prouči, ali je pripoznavanje prihodkov problematičnih posojil skladno s politiko banke in z zahtevami primernega okvira računovodskega poročanja.

95. *Rezervacije za izgube pri posojilih*

Merjenje

Glavna revizijska vprašanja na tem področju so bila obravnavana pod naslovom Posojila. Navadno imajo rezervacije dve obliki, in sicer posebne rezervacije za prepoznane izgube pri posameznih posojilih in splošne rezervacije za poravnavanje izgub, katerih obstoj se predpostavlja, vendar še niso izrecno prepoznane. Revizor ocenjuje zadostnost takšnih rezervacij, zasnovanih na dejavnikih, kot so izkušnje v preteklosti in druge ustrezne informacije, ter prouči, ali so posebne in splošne rezervacije zadostne za poravnavo ocenjenih izgub pri posojilih, povezanih s posojilnim portfeljem. Dodatek 2 k temu stališču vsebuje zglede postopkov preizkušanja podatkov za ovrednotenje rezervacij za izgube pri posojilih. V nekaterih državah raven splošnih rezervacij določajo tamkajšnji predpisi. V takšnih državah revizor ugotavlja, ali so predstavljeni odhodki za

rezervacije izračunani v skladu s takšnimi predpisi. Revizor prav tako prouči zadostnost razkritij v računovodskih izkazih, in če rezervacije niso zadostne, posledice tega za revizijsko poročilo.

96. *Nadomestila in prihodki iz opravnin*

Popolnost

Revizor prouči, ali je razvidovani znesek popoln (to je, ali so vse posamične postavke knjižene). Glede na to prouči uporabo proučevalnih postopkov pri ocenjevanju utemeljenosti razvidovanih zneskov.

Merjenje

Revizor prouči na primer,

- ali se prihodki nanašajo na obdobje, na katero se nanašajo računovodski izkazi, in ali so bili tisti zneski, ki se nanašajo na prihodnja obdobja, odloženi;
- ali so prihodki udenarljivi (to prouči v okviru revizijskih postopkov pri pregledu posojil, kjer so nadomestila dodana neporavnemu saldu);
- ali so obračunani prihodki v skladu s primernim okvirom računovodskega poročanja.

97. *Rezervacije za davke iz dobička*

Merjenje

Revizor se seznanja s posebnimi pravili obdavčenja, ki se uporabljajo pri bankah po zakonodaji, v katero je umeščena banka, o kateri poroča. Revizor tudi prouči, ali so s pravili iz tuje zakonodaje podobno seznanjeni tudi drugi revizorji, na katerih delo se namerava opreti pri proučevanju bančnega poslovanja v tujini. Revizor pozna meddržavne pogodbe o obdavčevanju pri različnih zakonodajah, v okviru katerih posluje banka.

98. *Posli med povezanimi strankami*

Predstavitev in razkritje

Okvir računovodskega poročanja pogosto zahteva razkritje obstoja povezanih strank in poslov med njimi. Posli med povezanimi strankami se lahko pojavljajo pri rednem delovanju banke. Na primer banka lahko da posojilo svojim vodilnim uradnikom ali članom sveta ali organizacijam, ki so v lasti teh uradnikov ali članov ali ki jih ti obvladujejo. Revizor je pozoren na tveganje, da tam, kjer obstajajo takšni posojilni posli s povezanimi strankami, niso nujno pravilno izvedeni običajni ukrepi bančne previdnosti, kot so ocenjevanje zaupanja in zahteve po varščini. Revizor se seznanja s primernimi urejevalnimi zahtevami pri dajanju posojil povezanim strankam in izvede postopke za prepoznavanje bančnih kontrol pri dajanju posojil povezanim strankam, tudi podaljšanja zaupanja povezanim strankam in spremljanja uspešnosti posojil, danih povezanim strankam.

Drugi posli s povezanimi strankami, ki se lahko pojavljajo pri rednem delovanju banke, so vloge in drugi posli s člani sveta, vodilnimi uslužbenci ali pridruženimi organizacijami. Banka lahko tudi daje poročila za posojila ali finančno uspešnost pridružene organizacije. Poročilo je lahko formalizirano v pisni pogodbi, lahko pa je dano tudi neformalno. Neformalna poročila so lahko ustni dogovori, "razumljeni" dogovori, zasnovani na uspešnosti pridružene organizacije v preteklosti ali posledica poslovnih kultur, v kateri deluje banka. Takšni sporazumi, bodisi formalni bodisi neformalni, so zlasti zanimivi za revizorja, kadar se poročilo nanaša na neuskupinjeno organizacijo, saj ni razkrita v bančnih skupinskih računovodskih izkazih. Revizor poizveduje pri ravnateljstvu in pregleda zapisnike upravljalnega sveta, da bi ugotovil, ali takšna poročila obstajajo in ali so primerno razkrita v računovodskih izkazih banke.

Vrednotenje

Posli s povezanimi strankami so lahko tudi posledica poskusov ravnateljstva, da bi se izognilo ne-

ugodnim okoliščinam. Na primer ravnateljstvo banke lahko ob koncu leta ali blizu njega ali pred rednim preiskovanjem prenese problematična sredstva na neuskupinjeno pridruženo organizacijo, da bi se izognilo nezadostnosti rezervacij za izgube pri posojilih ali da bi se izognilo kritiki o kakovosti sredstev. Revizor prouči posle pregledovanja, ki vključujejo povezane stranke in so bili obračunani kot prodajni posli, da bi ugotovil, ali vsebujejo nerazvidovane obveze v zvezi s povračilnimi zahtevki.

Ravnateljske predstavitve ali druge predstavitve se pogosto zahtevajo, da bi se spoznal namen posameznega posla. Takšne predstavitve se ovrednotujejo v smislu navideznih motivov ali drugih revizijskih dokazov. Da bi se pridobilo popolno razumevanje posla, lahko kake okoliščine zagotovijo pogovor s povezanimi strankami, njihovim revizorjem ali drugimi strankami, kot so pravni svetovalci, ki so seznanjeni s poslom. Nadaljnje napotke o uporabi ravnateljskih predstavitev daje MSR 580 – Poslovodske predstavitve.

99. *Zaupniško delovanje*

Popolnost

Revizor prouči, ali so prihodki banke iz takšnega delovanja razvidovani in v računovodskih izkazih banke pošteno predstavljeni. Revizor tudi prouči, ali je banka prevzela kake pomembne nerazkrite obveze iz prelomitve svojih zaupniških nalog, tudi varovanje sredstev.

Predstavitve in razkritje

Revizor prouči, ali okvir računovodskega poročanja zahteva razkritje narave in obsega zaupniškega delovanja v opombah k računovodskim izkazom in ali so bila zahtevana razkritja opravljena.

100. *Opombe k računovodskim izkazom*

(po potrebi tudi izkaz računovodskih usmeritev) Revizor ugotovi, ali so opombe k računovodskim izkazom banke ustrezno usklajene z okvirom računovodskega poročanja.

Poročanje o računovodskih izkazih

101. Pri izražanju mnenja o računovodskih izkazih banke revizor:

- upošteva posebne oblike in izraze, ki jih določajo zakon, urejevalne oblasti, strokovni organi in navade v panogi, ter
- ugotovi, ali so bili konti poslovalnic in odvisnih organizacij v tujini, ki so vključeni v skupinske računovodske izkaze banke, prilagojeni, da bi bili usklajeni z okvirom računovodskega poročanja, v skladu s katerim banka poroča. To je zlasti pomembno pri bankah, ki imajo poslovalnice in odvisne organizacije v številnih državah, kjer predpisi narekujejo posebna računovodska načela, ki jih morajo banke uporabljati. To lahko vodi do večjih razlik pri računovodskih načelih, ki jih upoštevajo poslovalnice in odvisne organizacije, kot pa pri drugih gospodarskih organizacijah.

102. Računovodski izkazi bank se pripravljajo v skladu z zakonskimi in urejevalnimi zahtevami, ki prevladujejo v različnih državah, ter računovodskimi usmeritvami, ki so pod vplivom takšnih predpisov. V nekaterih državah se okvir računovodskega poročanja za banke (bančni okvir) pomembno razlikuje od okvira računovodskega poročanja za druge organizacije (splošni okvir). Če mora banka pripraviti samo ene računovodske izkaze, skladne z obema okviroma, lahko revizor izrazi popolno mnenje brez pridržkov le, če so računovodski izkazi pripravljani v skladu z obema okviroma. Če so računovodski izkazi v skladu samo z enim od njiju, revizor izrazi mnenje brez pridržkov v zvezi s skladnostjo s tem okvirom in mnenje s pridržki ali odklonilno mnenje v zvezi s skladnostjo z drugim okvirom. Če se zahteva, da je banka usklajena z bančnim okvirom namesto s splošnim, revizor prouči potrebo po omembi tega dejstva v odstavku, ki poudarja zadevo.

103. Banke pogosto predstavljajo dodatne informacije v letnih poročilih, ki tudi vsebujejo revidirane računovodske izkaze. Te informacije pogosto vsebujejo podrobnosti o kapitalu, prilagojenem bančnemu tveganju, in druge informacije, ki se nanašajo na ustaljenost banke, poleg drugih razkritij v računovodskih izkazih. Napotke o postopkih, ki jih je treba opraviti v zvezi s takšnimi dodatnimi informacijami, daje MSR 720 – Druge informacije v listinah, ki vsebujejo revidirane računovodske izkaze.

Dodatek 1

Tveganja ter zadeve v zvezi s prevarami in nezakonitimi dejanji

26. člen tega stališča nakazuje nekaj splošnih usmeritev v zvezi s prevarami. Ta so podrobneje obravnavana tudi v MSR 240 – Revizorjeva odgovornost za obravnavanje prevar in napak pri reviziji računovodskih izkazov. MSR 240 zahteva, da revizor prouči, ali so prisotni dejavniki tveganja prevare, ki nakazujejo možnost prevarantskega računovodskega poročanja ali poneverbe sredstev. Dodatek 1 k MSR nakazuje splošne dejavnike tveganja prevare: navaja zgledde dejavnikov tveganja prevare, ki so pomembni za banke. Tveganje prevarantskega delovanja ali nezakonitih dejanj se pojavlja v bankah tako od znotraj kot od zunaj. Med številnimi prevarantskimi dejavnostmi in nezakonitimi dejanji, s katerimi se spopadajo banke, so poneverbe pri pisanju čekov, prevarantsko dajanje posojil in trgovanje, pranje denarja in poverjanje bančnih sredstev. Del prevarantskega delovanja je lahko skrivni dogovor med ravnateljstvi bank in njihovimi strankami. Plod takšnega prevarantskega delovanja so lahko ponarejeni in zavajajoči razvidi, ki upravičujejo neustrezne posle in skrivajo nezakonito delovanje. Druga resna zadeva je prevarantsko računovodsko poročanje.

Poleg tega bankam nenehno grozijo računalniške prevare. Vdiralci v računalnike in drugi lahko nepooblaščno vstopajo v bančno računalniško ureditev in informacijske baze podatkov, lahko zlorabljajo finančna sredstva na osebnih kontih ter ukradejo zasebne informacije o organizaciji in njenih strankah. Kot v drugih organizacijah je tudi tu poseben problem prevarantsko in kriminalno delovanje, ki ga zakrivijo pooblaščeni uporabniki znotraj bank.

Do prevar po pričakovanjih prihaja v bankah z resnimi pomanjkljivostmi pri upravljanju kapitalske družbe in notranjem kontroliranju. Vzroki za pomembne izgube zaradi prevar so lahko tele vrste pomanjkljivosti pri upravljanju kapitalske družbe in notranjem kontroliranju:

- Pomanjkanje zadostnega nadzorstva in odgovornosti ravnateljstva ter neuspeh pri razvijanju močne kontrolne kulture v banki. Velike izgube zaradi prevare so pogosto posledica pomanjkljive pozornosti in površnosti ravnateljstva, kontrolne kulture banke, nezadostnih napotkov in nadzorovanja pristojnih za upravljanje in poslovođenje ter pomanjkanja jasne odgovornosti ravnateljstva pri dodeljevanju vlog in nalog.

Med takšnimi okoliščinami je lahko tudi pomanjkanje primernih spodbud ravnateljstvu, da bi izvajalo strog nadzor in ohranjalo visoko raven kontrolne zavesti na področjih poslovanja.

- Neustrezno pripoznavanje in ocenjevanje tveganosti kakega bančnega delovanja, bodisi v bilanci stanja bodisi zabilančno. Če tveganost novih stvaritev in delovanj ni primerno ocenjena in če ureditev kontroliranja, ki dobro deluje pri preprostih, običajnih stvaritvah, ni posodobljena, da bi bila kos novejšim zapletenim stvaritvam, je lahko banka izpostavljena večjemu tveganju izgube zaradi prevare.
- Odsotnost ali neuspešnost ustroja ključnih kontrol in njihovega delovanja, kot so ločevanje nalog, odobravanje, preverjanje, usklajevanje in pregledovanje izvedbe poslovanja. Zlasti pomanjkljivo ločevanje nalog je bilo pomembno pri prevarantskem delovanju, ki je povzročilo pomembne izgube v bankah.
- Nezadostno sporočanje informacij med ravnmi posloводства v banki, zlasti sporočanje problemov navzgor. Če se usmeritve in postopki ne sporočajo primerno vsemu osebju, ki je vključeno v delovanje, nastane okolje, ki lahko pospešuje prevarantsko delovanje. Poleg tega lahko poneverba ostane neodkrita, če se informacije o neprimernem delovanju, na katere bi morala biti pozorna višja raven posloводства, ne sporočijo primerni ravni, dokler problemi ne postanejo resni.
- Neprimerni ali neuspešni programi notranje revizije in spremljanja delovanja. Če notranje revidiranje ali drugo spremljevalno delovanje za prepoznavanje slabosti pri kontroliranju in poročanju o njih ni dovolj strogo, lahko ostanejo prevare v bankah neodkrite. Če ni primernih mehanizmov, ki bi zagotovili, da ravnateljstvo popravi slabosti, o katerih poročajo revizorji, lahko ostane prevara nezmanjšana.

Zgledi dejavnikov tveganja prevare so v razpredelnici in v nadaljevanju tega dodatka.

	Sprejemanje vlog	Trgovanje	Dajanje posojil
Povenerbe posloводства in zaposlen- cev	<ul style="list-style-type: none"> • Prikrivanje vlagateljev • Nerazvidovane vloge • Tatvine vlog ali naložb strank, zlasti z mirujočih kontov 	<ul style="list-style-type: none"> • Zunajtržni krogi • Posli s povezanimi strankami • Podkupovanje posrednikov • Lažni posli • Neknjženi posli • Odložena ureditev posla • Zloraba kontov po presoji • Izraba slabosti pri primerjalnih postopkih • Napačno poročanje v razvidih • Skrivni dogovor pri izvajanju vrednotenj (vrednostni krogi) • Kraja ali zloraba varščine, pridržane kot vrednostnice 	<ul style="list-style-type: none"> • Posojila namišljenim posojilojemalcem • Uporaba nominalnih družb • Preoblikovanje vlog • Posli s povezanimi družbami • Podkupnine in nagovarjanje • Uporaba vzporednih organizacij • Preoblikovanje finančnih sredstev • Prodaja vrtnjenih varščin pod tržno ceno • Podkupnine za pridobitev razrešitve vrednostnice ali za zmanjšanje zahtevanega zneska • Kraja ali zloraba varščine, pridržane kot vrednostnice

	Sprejemanje vlog	Trgovanje	Dajanje posojil
Zunanja prevara	<ul style="list-style-type: none"> • Pranje denarja • Ponarejanje denarja ali menic • Prevarantska uporaba obdobja visečih čekov (navidezni prejem čekov) 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevarantska skrbniška prodaja • Napačne informacije ali listine glede strank 	<ul style="list-style-type: none"> • Igranje vloge in napačno informiranje o prošnjah za posojila in kasneje izdanih listinah • Dvakratno zastavljanje varščin • Prevarantsko vrednotenje • Ponarejena ali brezvredna varščina • Zloraba posojenega denarja, ki jo zakrivijo posredniki/stranke • Nepooblaščen prodaja varščine

Dejavniki tveganja prevar glede na krog sprejemanja vlog

Prikritje vlagateljev

(skrivanje identitete vlagatelja, morda v povezavi s preoblikovanjem finančnih sredstev ali pranjem denarja):

- podobna ali enako zvoneča imena pri različnih kontih;
- vlagatelji gospodarskih družb v tujini, ki nimajo jasno opredeljenega poslovanja ali o katerih je malo podrobnih podatkov.

Nerazvidovane vloge:

- kakršnikoli dokazi o sprejemanju vlog pri drugih gospodarskih družbah, o katerih niso znane podrobnosti o poslovnih prostorih, ne glede na to, ali so del banke ali ne;

- listine, ki obstajajo v poslovnih pisarnah, do katerih obstaja zahtev, nimajo nikakršne zveze s poslovanjem banke ali dvoumni odgovori v zvezi s takšnimi listinami.

Tatvina vlog/naložb strank:

- stranke s poštnimi predali, ki imajo zelo redko stik z banko;
- odsotnost vsakršnega samostojnega sklepa o pritožbah stranke ali pregleda poštnih računov.

Dejavniki tveganja prevar glede na krog trgovanja

Zunajtržni krogi / posli s povezanimi strankami:

- odsotnost takojšnjega kontroliranja cen, po katerih so posli opravljene;
- nenavadne ravni delovanja s posameznimi strankami.

Podkupovanje posrednika:

- visoka raven poslovanja s posameznim posrednikom;
- nenavadne smeri razvoja posredniških opravil.

Lažnivi posli:

- precejšnje število odpovedanih poslov;
- nenavadno velika vrednost neopravljenih poslov.

Nerazvidovani posli:

- visoka raven dobička od posameznega posrednika v primerjavi s postavljeno strategijo poslov;
- precejšnje število neprimerjanih potrditev strank.

Odložena razporeditev posla:

- na listini ni odtisnjen čas posla ali ni pregleda časa knjiženja;
- spreminjanje oziroma popravljanje podrobnosti o poslu na listinah.

Zloraba diskrecijskih kontov:

- nenavadne smeri razvoja na posameznih diskrecijskih kontih;
- posebni sporazumi za pripravljanje in izdajanje izkazov.

Napačno vrednotenje v razvidih:

- odsotnost podrobnih usmeritev in navodil za vrednotenje;
- nenavadne smeri razvoja vrednosti v posameznih poslovnih knjigah.

Dejavniki tveganja prevare glede na krog dajanja posojil

Posojila namišljenim posojilojemalcem / posli s povezanimi gospodarskimi družbami:

- "tanka" datoteka o posojilu z nezadostnimi, nepopolnimi računovodskimi informacijami, nezadostnimi listinami ali trditvijo ravnateljstva, da je posojilojemalec premožen in nedvomno zaupanjsko sposoben;
- vrednotenja, ki so videti visoka, uporaba ocenjevalcev vrednosti zunaj običajnega dovoljenega področja ali uporaba istega ocenjevalca vrednosti pri številnih prošnjah;
- velikodušno podaljševanje ali popravljanje določil, kadar posojilojemalec ne poravnava dolga.

Preoblikovanje vlog ali kritno posojanje

Bančno vlogo napravi druga banka, ki je nato uporabljena za varščino posojila koristniku; tega imenuje prevarantski član osebja prve banke, ki prikriva dejstvo, da je vloga zastavljena:

- zastava vlog (razkrita pri potrditvi, ki je bila posebej zahtevana za razkritje zastave);
- listine datotek, ki obstajajo v pisarnah članov sveta ali višjih poslovodnikov zunaj običajnih področij hranjenja; vloge se nenehno spreminjajo ali so napravljene pravilno, če je udenarljivost napeta.

Uporaba vzporednih gospodarskih družb / posli s povezanimi gospodarskimi družbami:

- zapleten ustroj, ki je zavil v skrivnost;
- nekaj strank z enim samim stikom, kar pomeni, da jih obravnava izključno en član osebja;
- družbe z omejeno odgovornostjo brez popolnega razkritja lastništva ali z zapletenim splošnim ustrojem lastništva.

Podkupnine in nagovarjanje:

- čezmerni zneski poslov, ki jih sprožijo nekateri posojilni uradniki;

- strogo priporočilo ravnatelja ali posojilnega uradnika, vendar brez podatkov ali listin v datoteki zaupanja;
- znaki slabe kontrole listin, na primer dajanje finančnih sredstev, preden so listine popolne.

Uporaba vzporednih organizacij
(gospodarskih družb, ki jih obvladujejo člani sveta / delničarji):

- nepričakovana rešitev vprašanja posojil pred koncem obdobja ali pred obiskom revizorja ali nepričakovano novo posojilo pred koncem obdobja;
- spremembe v vzorcih poslovanja s povezanimi organizacijami.

Preoblikovanje finančnih sredstev
(metode, uporabljane za prikrivanje uporabe finančnih sredstev banke za navidezna vračila posojil):

- posojila, ki so nenadoma poravnana pred koncem obdobja ali pred obiskom revizorja;
- posli z gospodarskimi družbami v skupini ali s pridruženimi gospodarskimi družbami, katerih poslovni namen je nejasen;
- pomanjkanje proučevanja finančnega toka, ki podpira nastajanje prihodka in posojilojemalčevo zmožnost za vračilo dolga.

Igranje vloge in napačno informiranje o prošnjah
za posojilo / dvakratno zastavljanje varščin / prevarantsko
vrednotenje / ponarejena ali brezvredna varščina:

- odsotnost presoje na kraju samem ali obiska posojilojemalca;
- težave pri pridobivanju podpore s priporočilom posameznika, neskladne ali manjkajoče listine in neskladnosti v osebnih podrobnostih;
- ocenjevalec vrednosti zunaj področja, na katerem je posest;
- naročnik in prejemnik vrednotenja je posojilojemalec, ne posojilo-dajalec;
- pomanjkanje preverjanja zastavne pravice pri pomembnih postavkah in prednostih;
- pomanjkanje fizične kontrole varščine, ki zahteva fizično posedovanje za zavarovanje danega posojila (na primer nakita, prinosniških obveznic in umetnin).

Dodatek 2

Zgledi proučevanja notranjega kontroliranja in preizkušanja postopkov za dve področji bančnega poslovanja

1. Notranje kontrole in postopki preizkušanja podatkov, ki so naštetih v nadaljevanju, niso niti izčrpen seznam kontrol in postopkov, ki jih je treba opraviti, niti najmanjša zahteva, ki bi jo bilo treba zadovoljiti, temveč bolj dajejo napotke o kontrolah in postopkih, ki naj bi jih revizor proučil pri ukvarjanju na področjih

- (a) finančnega in trgovalnega poslovanja ter
- (b) danih posojil.

Finančno in trgovalno poslovanje

Uvod

2. Finančno poslovanje v tej zvezi pomeni celotno delovanje, ki se nanaša na nakup, prodajo, izposojanje in posojanje finančnih instrumentov. To so lahko vrednostnice, instrumenti denarnega trga ali izpeljani instrumenti. Banke navadno sprejmejo takšne posle za lastno uporabo (na primer za varovanje pred tveganjem) ali za izpolnjevanje potreb strank. Prav tako lahko v večjem ali manjšem obsegu opravljajo trgovalno poslovanje. Trgovanje je mogoče opredeliti kot nakup in prodajo (ali začenjanje in končevanje) finančnih instrumentov (tudi izpeljanih) za pridobivanje dobička iz sprememb parametrov tržne cene (na primer deviznih tečajev, obrestnih mer, cen kapitala) s časom. Banke vodijo in obvladujejo svoje finančno poslovanje na podlagi posebnih vrst finančnih instrumentov, s katerimi se ukvarjajo. Ko revizor pridobiva revizijske dokaze, praviloma sprejme enak način. Napotke za revizijsko vpletenost v izpeljane instrumente, ki jih je pridobila banka kot končna uporabnica, daje stališče 1012.

Proučitev notranjih kontrol

3. Na splošno finančno poslovanje vključuje posle, ki jih razviduje ureditev informacijske tehnologije. Tveganje napak pri obdelovanju je pri takšnih poslih praviloma majhno, če jih obdeluje zanesljiv sestav. Zato revizor preizkusi, ali ključne kontrole in postopki obdelovanja delujejo uspešno, preden oceni stopnjo tveganja pri delovanju in tve-

ganja pri kontroliranju kot majhno. Značilne kontrole v finančnem okolju so navedene v nadaljevanju. Vključujejo kontrole, ki se nanašajo na poslovno tveganje bank, in niso nujno kontrole, ki se ukvarjajo z revizijskim tveganjem in ki jih preizkusi revizor, da bi ocenil raven tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju.

Značilna vprašanja o kontroliranju

Strateške kontrole

4. Ali so pristojni za upravljanje vpeljali formalno politiko za finančno poslovanje banke, ki točno določi:

- pooblaščenno delovanje in stvaritve, s katerimi lahko banka trguje v svojem lastnem imenu in v korist tretje stranke, namišljeno razčlenjeno po stvaritvah ali skupinah tveganja;
- trge, na katerih poteka trgovanje: to so lahko območni trgi ali zunajborzni trgi v nasprotju z borznimi trgi;
- postopke za merjenje, proučevanje, nadziranje in obvladovanje tveganj;
- obseg dovoljenih stanj tveganja, upošteva tveganje, ki je obravnavano kot sprejemljivo;
- primerne omejitve in postopke, ki se nanašajo na prekoračitve opredeljenih omejitev;
- postopke, tudi listine, po katerih se je treba ravnati, preden se vpelejo nove stvaritve ali delovanja;
- vrsto in pogostnost poročil pristojnim za upravljanje;
- časovni raspored in pogostnost, s katero se pregleduje, posodablja in izboljšuje politika?

Kontrole izvajanja

5. Ali obstaja primerna ločitev nalog med pisarno v ospredju in pisarno v ozadju?

6. Ali se tole delovanje izvaja neodvisno od pisarn/poslovnih enot v ospredju:

- potrjevanje trgovalnih poslov;
- razvidovanje in usklajevanje postavk in izidov;
- vrednotenje trgovalnih poslov ali neodvisno preverjanje tržnih cen;
- poravnavanje trgovalnih poslov?

7. Ali so trgovalna potrdila vnaprej oštevilčena (če ne nastajajo samodejno)?

8. Ali ima banka kodeks obnašanja svojih trgovcev, ki obravnava

- preprečevanje trgovcem, da bi trgovali na svoj lastni račun,
- preprečevanje sprejemanja daril in razvedrilno delovanje,
- zaupnost informacij o stranki,
- prepoznavanje dovoljenih strank ter
- postopke posloводства za pregledovanje delovanja trgovcev?

9. Ali je ustroj usmeritev oblikovanja zaslužkov tak, da preprečuje spodbujanje čezmernega tveganja?

10. Ali se nove stvaritve vpeljujejo le po pridobitvi primernih odobritev ter uvedbi zadostnih postopkov in ureditve obvladovanja tveganja?

Omejitve in trgovalno delovanje

11. Ali ima banka izčrpen niz omejitev, ki naj bi obvladovale trg, zaupanja tveganja in udenarljivostno tveganje za vso inštitucijo, poslovne enote in posamezne trgovce? Nekatere splošno uporabljane omejitve so pojmovne ali obsežnostne omejitve (po valutah ali strankah), omejitve za zaustavitev izgube, omejitve vrzeli ali zrelosti, omejitve pri poravnavanju in omejitve vrednosti ob tveganju (tako tržnem kot zaupanjskem).

12. Ali so omejitve razporejene po tveganjih v skladu s splošnimi omejitvami banke?

13. Ali trgovci poznajo svoje omejitve in njihovo uporabo? Ali vsak nov posel takoj zmanjša razpoložljivo omejitev?

14. Ali so določeni postopki, ki se nanašajo na prekoračitev omejitev?

Merjenje in obvladovanje tveganja

15. Ali obstaja neodvisna služba za ravnanje s tveganjem (včasih omenjena kot osrednji urad) za merjenje, spremljanje in obvladovanje tveganja? Ali poroča neposredno pristojnim za upravljanje in ravnateljstvu?

16. Katera metoda se uporablja za merjenje tveganja, ki izvira iz trgovnega delovanja (na primer omejitve postavk, omejitve občutljivosti, omejitve vrednosti pri tveganju in druge)?

17. Ali je ureditev obvladovanja tveganja in ravnanja s tveganjem dovolj opremljena za obravnavanje obsega, zapletenosti in tveganja finančnega delovanja?

18. Ali ureditev merjenja tveganja zagotavlja vse portfelje, vse stvaritve in vsa tveganja?

19. Ali so pripravljene primerne listine za vse sestavine ureditve tveganja (metodiko, izračune, parametre)?

20. Ali se vsi trgovalni portfelji redno prevrednotujejo in se izpostavljenost tveganju izračunava najmanj dnevno za delujoče trgovalno poslovanje?

21. Ali se modeli ravnanja s tveganjem, metodike in predpostavke, ki se uporabljajo pri merjenju tveganja in omejevanju izpostavljenosti, redno ocenjujejo, olistinijo in nenehno posodabljaajo, da bi se upoštevali spremenjeni parametri itd.?

22. Ali se proučujejo položaji pod pritiskom ter ali se spremljajo in preizkušajo scenariji "najslabših primerov" (ki upoštevajo neugodne dogodke na trgu, kot so nenavadne spremembe cen ali nestanovitnost, tržna neudelarljivost ali neporavnavanje dolgov pri glavnih strankah)?

23. Ali ravnateljstvo prejema pravočasna in pomembna poročila?

Potrdila

24. Ali banka uporablja pisne postopke

- za neodvisno razpošiljanje vnaprej oštevilčenih zunanjih potrdil strankam za vse posle, v katere je vstopila prek trgovcev;
- za neodvisno prejemanje vseh vstopnih potrdil in njihovo primerjanje z vnaprej oštevilčenimi kopijami notranjih trgovalnih listin;
- za neodvisno primerjanje podpisov na vstopnih potrdilih z vzorci podpisov;
- za neodvisno potrjevanje vseh poslov, za katere niso bila prejeta notranja potrdila;
- za neodvisno spremljanje nedoslednosti na prejetih potrdilih?

Poravnavanje poslov

25. Ali se s strankami izmenjujejo navodila za poravnavanje v pisni obliki z uporabo notranjih in zunanjih potrdil?

26. Ali se navodila za poravnavanje primerjajo s pogodbami?

27. Ali poravnave opravljajo samo primerni pooblaščenji zaposlenci, ki so neodvisni od sprožanja in razvidovanja poslov, ter ali jih opravljajo na podlagi odobrenih pisnih navodil?

28. Ali se načrtovane poravnave (prejemki in plačila) dnevno pisno sporočajo službi za poravnave, tako da se lahko dvakratni zahtevki in neuspeh pri prejemu plačil takoj odkrijejo in spremljajo?

29. Ali računovodsko razvidovanje na podlagi kontroliranih podpornih listin pripravljajo izvedbeni zaposlenci, ne tisti, ki vzdržujejo razvide neizpolnjenih pogodb oziroma izvajajo denarna opravila?

Razvidovanje

30. Ali se izdelujejo poročila o odmikih za prekoračitve omejitev, nenadna povečanja obsega trgovanja pri posameznem trgovcu, odjemalcu ali stranki, poslanih z nenavadnimi pogodbenimi pristojbinami in drugo? Ali se spremljajo takoj in neodvisno od trgovcev?

31. Ali ima banka pisne postopke, ki zahtevajo

- obračunavanje vseh uporabljenih in neuporabljenih trgovalnih listin;
- takojšnje razvidovanje vseh poslov v računovodskih razvidih, tudi postopke prepoznavanja in popravljanja zavrženih poslov, ki jih opravlja neodvisna stranka;
- dnevno usklajevanje trgovčevih saldov in dobička z računovodskimi razvidi in takojšnja raziskava vseh razlik;
- redna poročila ravnateljstvu o primernih podrobnostih za omogočene spremljanje prej omenjenih omejitev?

32. Ali se vsi *nostro* in *vostro* konti usklajujejo pogosto in ali to delajo zaposlenci, ki so neodvisni od poravnalne službe?

33. Ali se začasni konti redno pregledujejo?

34. Ali ima banka računovodstvo, ki ji omogoča pripravlanje poročil, ki kažejo njeno takojšnje, rokavno, čisto odprto in celotno stanje različnih vrst stvaritev, na primer:

- pri nakupu in prodaji (po valutah);
- pri datumih zapadlosti (po valutah) in
- pri nasprotnih strankah (po valutah)?

35. Ali so odprti saldi občasno prevrednoteni (na primer dnevno) glede na dnevne vrednosti, ki so zasnovane na objavljenih stopnjah ali stopnjah, dobljenih neposredno iz neodvisnih virov?

Splošni revizijski postopki

36. Nekateri revizijski postopki se nanašajo na okolje, v katerem poteka finančno delovanje. Da bi revizor razumel to okolje, se najprej seznanj

- s stopnjo, obsegom, zapletenostjo in tveganj finančnega delovanja;
- s pomembnostjo finančnega delovanja glede na drugo poslovanje banke;
- z okvirom finančnega delovanja ter
- z organizacijsko povezanostjo finančnega delovanja.

37. Ko se revizor seznanj s temi stvarmi in preizkusi kontrole z zadovoljivim izidom, praviloma oceni:

- točnost razvidovanja poslov, ki so bili začeti v obdobju, in z njimi povezanih dobičkov in izgub, pri čemer se sklicuje na trgovalne in potrjevalne listine;
- popolnost poslov in primerno uskladitev med pisarno v ospredju in računovodstvom neporavnanih postavk ob koncu obdobja;
- obstoj odprtih postavk s pomočjo potrdil tretje stranke med obdobjem ali ob koncu obdobja;
- primernost menjalnih tečajev, obrestnih mer ali drugih temeljnih tržnih tečajev, ki se uporabljajo ob koncu leta za izračun neiztrženih dobičkov in izgub;
- primernost modelov vrednotenja in uporabljenih predpostavk pri določitvi poštene vrednosti neporavnanih finančnih inštrumentov ob koncu obdobja ter
- primernost računovodskih usmeritev, uporabljenih zlasti v zvezi s pripoznavanjem prihodkov in razlikovanjem med trgovalnimi inštrumenti in inštrumenti za varovanje pred tveganjem.

38. Ustrezni deli finančnega poslovanja, ki na splošno povzročajo povečanje revizijskega tveganja, so obravnavani v nadaljevanju.

Spremembe pri stvaritvah ali delovanju

39. Pri vpeljavi novih stvaritev ali delovanja se pogosto pojavijo posebna tveganja. Pri njihovem obravnavanju poskuša revizor ob začetku dobiti potrditev, da za takšne primere obstajajo vnaprej opredeljeni postopki. Na splošno banka začne izvajati takšne dejavnosti šele, ko je zagotovljen gladek potek novih poslov z ureditvijo kontroliranja, ko je

v celoti zagotovljena ustrežna ureditev informacijske tehnologije (ali ko obstaja zadostna ureditev med obdobjem) in ko so ustrezni postopki pravilno olistinjeni. Novi trgovalni inštrumenti so praviloma predmet skrbnega pregleda revizorja, ki ob začetku pridobi seznam vseh novih stvaritev, ki so bile vpeljane v obdobju (ali popoln seznam vseh inštrumentov, ki so bili vključeni v posle). Na podlagi takšnih informacij revizor oblikuje profil s tem povezanega tveganja ter si prizadeva potrditi zanesljivost ureditve notranjega kontroliranja in računovodenja.

Opiranje na računalniške veščake

40. Zaradi obsega poslov dejansko vse banke podpirajo krog finančnih poslov z uporabo ureditve informacijske tehnologije. Zaradi zapletenosti ureditve, ki se uporablja, in vanjo vključenih postopkov revizor praviloma poišče pomoč veščakov za informacijsko tehnologijo, da mu s primernimi izkušnjami in znanjem pomagajo pri preizkušanju ureditve in ustreznih saldov na kontih.

Namen, za katerega so posli sprejeti

41. Revizor prouči, ali ima banka špekulativne možnosti v finančnih inštrumentih ali varovanih drugih poslov pred tveganji z njihovo pomočjo. Namen vstopa v takšne posle, trgovalne ali za varovanje pred tveganjem, je treba prepoznati na stopnji trgovanja, da bi jih bilo mogoče pravilno računovodsko obravnavati. Kjer prihaja do poslov zaradi varovalnih namenov, revizor prouči primerno računovodsko obravnavanje in predstavljanje takšnih poslov ter primerja sredstva/dolgove v skladu z ustreznimi računovodskimi zahtevami.

Postopki vrednotenja

42. Zabilančni finančni inštrumenti so praviloma ovrednoteni po tržni ali pošteni vrednosti, razen inštrumentov, ki se uporabljajo za varovanje pred tveganjem in so v številnih okvirih računovodskega poročanja ovrednoteni enako kot temeljna postavka, ki jo je treba varovati pred tveganjem. Kjer tržne cene inštrumenta niso takoj na razpolago, bančna stroka pogosto uporablja finančne modele za določitev poštene vrednosti. Poleg razkritja umišljenih zneskov odprtih postavk zahtevajo v nekaterih državah razkritje možnega nastanka tveganja, na primer ustreznika zaupanjaškega tveganja in nadomestitvene vrednosti takšnega neporavnane inštrumenta.

43. Revizor praviloma preizkusi uporabljene modele vrednotenja, tudi kontrole, ki obkrožajo njihovo delovanje, ter prouči, ali so podrobnosti

posameznih pogodb, stopenj vrednotenja in predpostavk primerno vnesene v takšne modele. Ker so bili številni od takšnih inštrumentov razviti šele nedavno, revizor posveča posebno pozornost njihovemu ovrednotenju, pri tem pa ima v mislih te dejavnike:

- Pravnih primerov v zvezi z določili temeljnih sporazumov še ni. Zato je težko oceniti izsiljivost takšnih določil.
- Poslovnega osebja, ki je seznanjeno s tveganjem pri delovanju takšnih inštrumentov, je razmeroma malo. To lahko vodi do večjega tveganja napačnih navedb in do večjih težav pri uvajanju kontrol, ki bi preprečevale napačne navedbe ali jih pravočasno odkrivale in popravljale.
- Nekateri od teh inštrumentov ne obstajajo v vsem gospodarskem krogu (bikovski in medvedji trgi, visoke in nizke obrestne mere, visoko in nizko trgovanje ter nestanovitnost), zaradi česar je težje oceniti njihovo vrednost z enako stopnjo zanesljivosti kot pri bolj uveljavljenih inštrumentih. Podobno utegne biti težko z zadostno gotovostjo napovedati povezavo cene z drugimi izravnalnimi inštrumenti, ki jih banka uporablja pri varovanju svojih postavk pred tveganjem.
- Modeli, uporabljeni pri vrednotenju takšnih inštrumentov, v nenormalnih tržnih okoliščinah ne delujejo pravilno.

44. Poleg tega revizor prouči potrebnost in zadostnost rezervacij za finančne inštrumente, na primer rezervacij za udenarljivostno tveganje, rezervacij za modelno tveganje in rezerv za izvajalno tveganje. Zapletenost nekaterih inštrumentov zahteva specialistično znanje. Če revizor ni strokovno usposobljen za izvedbo potrebnih revizijskih postopkov, poišče nasvete pri ustreznih veščakah.

45. Naslednja zadeva, na katero je revizor posebej pozoren, so posli, ki so bili začeti po stopnjah zunaj prevladujočih tržnih stopenj; to pogosto vključuje tveganje skritih izgub ali prevarantskega delovanja. Zato banke praviloma uporabljajo mehanizme, ki lahko odkrivajo posle zunaj tržnih razmer. Revizor pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze v zvezi z zanesljivostjo izvajanja te naloge. Prav tako presodi o pregledu vzorca prepoznanih poslov.

Dana posojila in terjatve

Uvod

46. V skladu s posvetovalnim gradivom Načela za ravnanje z zaupanj-skim tveganjem, ki ga je izdal Baselski odbor za nadzorovanje bank,

je zaupanjsko tveganje najpreprosteje opredeliti kot možnost, da posojiljemalec pri banki ali nasprotna stranka ne bo izpolnil(a) svojih obvez v skladu z dogovorjenimi pogoji.

47. Dana posojila in terjatve so glavni vir zaupanjskega tveganja pri večini bank, ker so najpomembnejša sredstva banke in ustvarjajo največji delež prihodkov. Dejavnik pregaženja pri dajanju posojila je znesek zaupanjskega tveganja, ki je povezan s posojanjem. Pri posojilih posameznikom je tveganje odvisno od zmožnosti in voljnosti posojiljemalca, da bo posojilo poravnal. Poleg posojil so viri zaupanjskega tveganja menice, medbančni posli, financiranje trgovine, devizni posli, rokovne finančne pogodbe, finančne zamenjave, obveznice, kapitalske vrednostnice, opcije in podaljšanje obvez in poroštev ter poravnavanje poslov.

48. Zaupanjsko tveganje je glavni vzrok za resne bančne težave ter je neposredno povezano z ohlapnimi standardi zaupanja posojiljemalcem in nasprotnim strankam, s pomanjkanjem strokovnega znanja pri dajanju posojil, s slabim ravnanjem s tveganjem portfelja in s pomanjkanjem pozornosti, namenjene spremembam gospodarskih in drugih okoliščin, ki lahko pripeljejo do poslabšanja zaupanjskega položaja bančne stranke. Uspešno ravnanje z zaupanjskim tveganjem je ključna sestavina celovitega ravnanja s tveganjem in je bistveno za dolgoročni uspeh katerekoli bančne organizacije. Pri ravnanju z zaupanjskim tveganjem morajo banke proučiti raven tveganja, ki je vključeno tako v posamezno zaupanje ali posle kot v celotni portfelj sredstev. Banke morajo tudi razčleniti tveganje na zaupanjsko tveganje in druga tveganja.

Značilna vprašanja pri kontroliranju

49. Zaupanjsko tveganje izvira iz značilnosti posojiljemalca in iz narave izpostavljenosti. Na stopnjo zaupanjskega tveganja vplivajo zaupanjska sposobnost, država, v kateri poteka poslovanje, in narava poslovanja posojiljemalca. Podobno je zaupanjsko tveganje pod vplivom namena in varnosti pri izpostavljenosti.

50. Posojilno področje nalog je lahko primerno razdeljeno na tele kategorije:

- (a) nastajanje in razporejanje,
- (b) spremljanje,
- (c) udenarjevanje ter
- (d) občasno pregledovanje in ovrednotenje.

Nastanek in razporeditev

51. Ali banka pridobi popolne in informativne vloge za posojilo, tudi računovodske izkaze posojilojemalca, vire vračila posojila in nameravano uporabo izkupička?
52. Ali ima banka pisne napotke v zvezi s sodili, ki so uporabljena pri presojanju prošenj za posojila (na primer kritje obresti, zahteva po razliki v cenah, razmerja med dolgom in kapitalom)?
53. Ali banka pridobiva poročila o zaupanju in ali se loteva neodvisnih raziskav o možnih posojilojemalcih?
54. Ali banka uporablja postopke, ki zagotavljajo, da je prepoznano dajanje posojil povezani stranki?
55. Ali obstaja primerna razčlemba informacij o zaupanju posojilojemalcu, tudi o predvidenih virih vračila?
56. Ali so odobrene omejitve zasnovane na izkušnjah vodilnega uslužbenca, ki se ukvarja z dajanjem posojil?
57. Ali se v primerih, ko posojila presegajo predpisane omejitve, zahteva odobritev primerne odbora za dajanje posojil ali upravljalnega sveta?
58. Ali obstaja primerna ločitev nalog med tistimi, ki odobravajo dana posojila, ter tistimi, ki spremljajo razporeditev posojil, izterjujejo in pregledujejo dana posojila?
59. Ali sta preverjena lastništvo varščin za posojilo in prednost varovalnih pravic?
60. Ali banka zagotovi, da je podpis posojilojemalca na listini pravno izsiljiv dokaz za obvezo poravnati dobljeno posojilo?
61. Ali je s preizkusom zagotovljeno, da so poročila pravno izvedljiva?
62. Ali listine, ki podpirajo prošnjo za posojilo, pregleda in odobri zaposlenec, ki ni odvisen od vodilnega uslužbenca za dajanje posojil?
63. Ali obstaja kontroliranje, ki zagotavlja primerno vpisovanje varovanja (na primer razvidovanje zastavnih pravic pri državnih organih)?
64. Ali obstaja primerno fizično varovanje zapiskov, pomožnih in podpornih listin?
65. Ali obstaja kontroliranje, ki zagotavlja, da se izplačila danih posojil takoj razvidujejo?

66. Ali obstaja kontroliranje, ki zagotavlja, da posojilojemalec kar najbolj uporablja dobljeno posojilo za določeni namen?

Spremljanje

67. Ali je poskusne bilance stanja pripravil in z zbirnimi konti uskladil zaposlenec, ki ne obdeluje ali razviduje posojilnih poslov?

68. Ali so pravočasno pripravljena poročila o danih posojilih, pri katerih je plačilo glavnice ali obresti v zaostanku?

69. Ali takšna poročila pregleda zaposlenec, ki ni odvisen od oddelka za dajanje posojil?

70. Ali se uporabljajo postopki za spremljanje, ali se posojilojemalec drži omejitev pri posojilu (na primer zaveze) in zahtev, da banki daje informacije?

71. Ali obstajajo postopki, ki zahtevajo občasno ponovno ocenitev vrednosti varščine?

72. Ali obstajajo postopki, ki zagotavljajo, da se redno pregledujejo finančno stanje in izidi poslovanja posojilojemalca?

73. Ali obstajajo postopki, ki zagotavljajo, da se ključni pisarniški roki, kot je obnovitev vpisov varovanja, pravilno razvidujejo, in ali se v zvezi z njimi ukrepa, ko pride do njih?

Udenarjevanje

74. Ali razvide o plačilu glavnice in obresti ter posprotenju saldov na kontu danih posojil vzdržujejo zaposlenci, ki niso odvisni od tistih, ki odobravajo zaupanje?

75. Ali obstaja kontroliranje, ki zagotavlja, da se zaostala vračila danih posojil pravočasno spremljajo?

76. Ali obstajajo pisni postopki, ki opredeljujejo bančno politiko pokrivanja neporavnane glavnice in obresti s pravnimi postopki, kot je izključitev ali ponoven prevzem v posest?

77. Ali obstajajo postopki, ki zagotavljajo redno potrjevanje saldov danih posojil z neposrednim pisnim sporazumevanjem s posojilojemalcem, ki ga opravijo zaposlenci, neodvisni od tistih, ki odobravajo zaupanje in razvidujejo, pa tudi neodvisno raziskovanje spoznanih razlik?

Občasno pregledovanje in ovrednotenje

78. Ali obstajajo postopki za redno neodvisno pregledovanje vseh danih posojil, ki vključujejo:

- pregledovanje izidov spremljajočih postopkov, ki se nanašajo na to, ter
- pregledovanje sprotnih pojavov, ki vplivajo na posojilojemalca na posameznih zemljepisnih območjih in panožnih področjih?

79. Ali ustrezne pisne usmeritve dejansko postavljajo sodila za

- oblikovanje rezervacij za izgube pri posojilih,
- prenehanje nabiranja obresti (ali oblikovanje izravnalnih rezervacij),
- vrednotenje varščin zaradi poravnavanja izgube,
- storniranje že oblikovanih rezervacij,
- ponovno oblikovanje nabiranja obresti in
- odpisovanje danih posojil?

80. Ali obstajajo postopki, ki zagotavljajo, da so vse potrebne rezervacije pravočasno vključene v računovodske razvide?

Splošni revizijski postopki

81. Namen v nadaljevanju naštetih revizijskih postopkov je omogočiti revizorju, da odkrije delujoče standarde in procese, ki jih je uvedla banka, ter da prouči, ali so kontrole v zvezi z ravnanjem z zaupanj-skim tveganjem ustrezne.

Načrtovanje

82. Revizor spozna in dojame bančne metode obvladovanja zaupnj-skega tveganja. To vključuje na primer

- spremljanje izpostavljenosti v banki in njeno ureditev, ki zagotavlja, da je dajanje posojil povezanim strankam prepoznano in združeno;
- metode banke za ocenjevanje vrednosti varščin za izpostavljenost in za prepoznavanje možnih in dejanskih izgub ter
- navade banke pri dajanju posojil in podlage pri strankah.

83. Revizor prouči, ali program pregledovanja izpostavljenosti zagotavlja neodvisnost od dajanja posojil, prav tako tudi, ali je pogostnost pregledovanja zadostna, da daje pravočasne informacije glede pojav-

ljajočih se smeri razvoja v portfeljskih in splošnih gospodarskih okoliščinah, in ali je pogostnost povečana zaradi prepoznanih problemov zaupanja.

84. Revizor prouči usposobljenost osebja, ki sodeluje pri pregledovanju zaupanja. Bančna panoga se hitro spreminja, kar v osnovi povzroča pomanjkanje izkušenj pri dajanju posojil. Revizor prouči, ali ima osebje, ki pregleduje zaupanje, znanje in izkušnje, ki so potrebni za vodenje in vrednotenje delovanja dajanja posojil.

85. Revizor s pomočjo poprejšnjih informacij prouči vzroke za obstoječe probleme ali pomanjkljivosti v okviru ureditve. Prouči, ali takšni problemi ali pomanjkljivosti utegnejo povzročiti težave v prihodnosti.

86. Revizor pregleduje ravnateljska poročila in prouči, ali so dovolj podrobna za ovrednotenje dejavnikov tveganja.

87. Opredeljevanje in revidiranje poslov dajanja posojil povezanim strankam je oteženo, ker poslov s povezanimi strankami ni lahko prepoznati. Opreti se je treba predvsem na ravnateljstvo, da prepozna vse povezane stranke in posle z njimi, takšnih poslov pa z ureditvijo notranjega kontroliranja v banki ni lahko odkriti.

Preizkusi kontroliranja

88. Revizor spozna in dojame bančne metode obvladovanja zaupnjanskega tveganja. To vključuje zadeve, kot so:

- portfelj izpostavljenosti ter različni pojavi in značilnosti izpostavljenosti;
- listine o izpostavljenosti, ki jih uporablja banka;
- kaj sestavlja primerne listine o izpostavljenosti pri različnih vrstah izpostavljenosti;
- postopki banke in ravni oblasti za dopuščanje izpostavljenosti.

89. Revizor pregleda usmeritve dajanja posojil in prouči,

- ali se usmeritve občasno pregledajo in posprotijo, da se zagotovi njihova ustreznost v spremenjenih tržnih okoliščinah in pri novih poslovnih prijemih banke, ter
- ali so pristojni za upravljanje odobrili usmeritve in ali banka deluje v soglasju z usmeritvami.

90. Revizor preizkusi ureditev poročanja o pregledovanju izpostavljenosti, tudi zapisnike o zaupanjski datoteki in o letnem razporedu ali

načrtu pregledovanja izpostavljenosti, ter prouči, ali je poročanje temeljito, točno in pravočasno in ali daje zadostne informacije, ki omogočajo ravnateljstvu prepoznavanje in obvladovanje tveganja. Ali poročila vključujejo

- prepoznavanje vprašljivega zaupanja,
- sprotne informacije o tveganju pri portfelju ter
- informacije, ki se nanašajo na nastajajoče smeri razvoja v portfelju in na področjih dajanja posojil?

91. Revizor prouči naravo in obseg področja pregleda izpostavljenosti, med drugim

- metodo izbire izpostavljenosti;
- način pregleda izpostavljenosti, tudi

– razčlenitev sprotnega finančnega položaja posojilojemalca, ki zadeva zmožnost vračila, in

– preizkušanje izjem pri listinah, izjem pri politiki, neskladanja z notranjimi postopki ter kršenja zakonov in drugih predpisov.

92. Revizor prouči uspešnost podeljevanja zaupanja in ravnanja s portfeljem s preizkušanjem:

- splošnega načina razmišljanja ravnateljstva o dajanju posojil, tako da poizveduje po odgovorih ravnateljstva;
- uspešnosti zaupanj, ki jih ne podpirajo sprotne in popolne računovodske informacije in razčlenitev sposobnosti za vračilo posojila;
- uspešnosti zaupanj, pri katerih so listine o izpostavljenosti in varščinah pomanjkljive;
- obsega izpostavljenosti, ki so napačno sestavljene, na primer kjer razporeditev vračil ni skladna z namenom izpostavljenosti;
- obsega in narave osredotočenj zaupanja, tudi osredotočenj razvrščenih in kritiziranih zaupanj;
- primernosti prenosa nizkokakovostnih zaupanj na drugo pridruženo pisarno ali iz nje;
- točnosti in popolnosti poročil;
- pristojnosti višjega posloводства, uradnikov službe za izpostavljenost in osebja službe za podeljevanje zaupanja.

Postopki preizkušanja podatkov

93. Revizor z izbranimi pregledi datotek izpostavljenosti prouči, koliko ravnateljstvo pozna probleme zaupanjske izpostavljenosti banke. Sodila za izbiranje so:

- konti z neporavnanim saldonom, ki je enak določenemu znesku ali večji od njega;
- konti na "črni listi" z neporavnanim saldonom, ki presega določeni znesek;
- konti z rezervacijo, ki presega določeni znesek;
- konti, s katerimi ravna oddelek, ki odloča o problemu banke, ali konti z večjim tveganjem;
- konti, kjer so glavnica ali obresti, večje od določenega zneska, v zastanku več kot določeno obdobje;
- konti, kjer neporavnani znesek presega odobreno velikost zaupanja;
- konti organizacij, ki delujejo v panogah ali državah, ki utegnejo biti po revizorjevem splošnem gospodarskem znanju tvegane;
- problematični konti, ki jih prepoznajo urejevalne oblasti bank, in problematični konti, izbrani v prejšnjem letu; ter
- obseg izpostavljenosti drugim finančnim institucijam pri medbančnih povezavah.

94. Poleg tega v primerih, ko je bančno osebje zaproseno, da povzame značilnosti izpostavljenosti pri določenem obsegu, ki je uskupinjen na podlagi povezav, revizor pregleda takšne povzetke. Izpostavljenost s temile značilnostmi lahko nakazuje potrebo po podrobnejšem pregledu:

- velika izguba pri poslovanju v zadnjih poslovnih letih,
- ohranjanje izgub pri poslovanju (na primer 2 ali več let),
- visoko razmerje dolgov proti kapitalu (na primer več kot 2 : 1 – razmerje se spreminja glede na panoge),
- neskladnost z določili v pogodbah o zavezah,
- prilagojeno revizijsko poročilo,
- dane informacije niso sprotne ali popolne,
- terjatve, ki so pomembno nezavarovane ali ki jih odločilno zavaruje porok, in

- konti, ki jih ravnateljstvo banke ni pravočasno pregledalo.

95. Revizor izbere izpostavljenosti, ki jih bo podrobno pregledal, s prej predstavljenega seznama izpostavljenosti, pri čemer uporabi prej določena sodila za izbiro vzorca, in pridobi spise, ki so potrebni za proučitev udenarljivosti izpostavljenih postavk. Ti lahko vključujejo:

- datoteke o izpostavljenosti in varnosti,
- sezname zaostankov ali poročila o njih,
- povzetke o delovanju,
- prejšnje sezname dvomljivih kontov,
- poročilo o nesprotnih izpostavljenostih,
- računovodske izkaze posojilojemalca ter
- poročila o vrednotenju varnosti.

96. Revizor pri uporabi datoteke s spisi o izpostavljenosti:

- preveri vrsto izpostavljenosti, obrestno mero, datum zapadlosti, določila o vračilu, varnost in navedeni namen izpostavljenosti;
- prouči, ali so v listinah o varnosti primerni dokazi o vpisu in ali je banka dobila primeren pravni nasvet o varnosti pravne izvršljivosti;
- prouči, ali je poštena vrednost poročstva ustrezna (zlasti pri tistih izpostavljenostih, pri katerih se zahteva rezervacija), da se zavaruje izpostavljenost in da je, kjer je to izvedljivo, varnost ustrezno zagotovljena; kritično ovrednoti oceno varščine, tudi metode in predpostavke ocenjevalca vrednosti;
- ovrednoti udenarljivost izpostavljenosti in prouči potrebo po rezervaciji v primeru konta;
- ugotovi, ali so ustrezne ravni oblasti v banki odobrile izpostavljenost ali njeno podaljšanje;
- pregleda občasne računovodske izkaze posojilojemalca ter zabeleži pomembne zneske in poslovne kazalce (to je obratni kapital, čisti dobiček, lastniški kapital in razmerje dolgov do kapitala);
- pregleda opombe in dopise, ki jih vsebuje datoteka pregleda izpostavljenosti; zabeleži pogostnost pregledov, ki so jih opravili uslužbenci banke, in prouči, ali je v okviru napotkov banke.

97. Revizor prouči, ali obstajajo usmeritve in postopki za nastanek in razrešitev izpostavljenosti, tudi

- občasne preglede posameznih problematičnih zaupanj;
- napotke za zbiranje in okrepitev izpostavljenosti, tudi zahteve po posprotnjenju vrednosti varščin in zastavnih pravic, preglede listin, zahtevana poročila vodilnih uslužbencev;

- obseg in smeri razvoja v preteklosti zapadlih in neporaslih zaupanj;
- ravnanje usposobljenih vodilnih uslužbencev z vprašanjem izpostavljenosti;
- napotke za ustrezno obračunavanje problema izpostavljenosti, na primer politiko nenaraščanja, politiko posebnih rezerv.

98. Poleg presoje ustreznosti rezervacij v zvezi s posameznimi izpostavljenostmi revizor prouči, ali so potrebne kake dodatne rezervacije zaradi posebnih kategorij ali vrst izpostavljenosti (na primer izpostavljenosti pri zaupanjkih karticah in izpostavljenosti pri območnem tveganju), in presodi ustreznost rezervacij, ki jih je banka oblikovala pri razpravah z ravnateljstvom.

Dodatek 3

Zgledi računovodskih informacij, kazalnikov in kazalcev, ki se splošno uporabljajo pri proučevanju finančnega položaja in uspešnosti banke

Obstaja veliko računovodskih kazalnikov, ki se uporabljajo pri proučevanju finančnega položaja in uspešnosti banke. Ti kazalniki se včasih razlikujejo med državami ali med bankami, a njihov temeljni namen je isti – dajati mere uspešnosti v primerjavi s prejšnjimi leti, s predračunom in drugimi bankami. Revizor prouči kazalnike, ki se nanašajo na posamezno banko, v povezavi s podobnimi kazalniki, ki jih je dobil od drugih bank, o katerih ima ali lahko pridobi zadostne informacije.

Ti kazalniki se na splošno razdelijo v tele kategorije:

- kakovost sredstev,
- udenarljivost,
- čisti dobiček,
- kapitalska ustreznost,
- tržno tveganje in
- finančno tveganje.

V nadaljevanju so predstavljeni tisti splošni kazalniki, ki jih bo revizor verjetno upošteval. Številne druge, podrobnejše kazalnike pripravi ravnateljstvo, da pomaga pri proučevanju stanja in dosežkov banke ter njenih različnih kategorij sredstev in dolgov, oddelkov in tržnih odsekov.

(a) Kazalniki kakovosti sredstev:

- izgube pri posojilih v primerjavi z vsemi posojili
- problematična posojila v primerjavi z vsemi posojili
- rezervacije za izgubo pri posojilih v primerjavi s problematičnimi posojili
- pokritje čistega dobička v primerjavi z izgubami pri posojilih
- povečanje rezervacij za izgube pri posojilih v primerjavi s kosmatim dobičkom
- obseg, osredotočenje zaupanjkega tveganja, oblikovanje rezervacij

(b) Udenarljivostni kazalniki:

- denar in undenarljiva sredstva (na primer tista, ki zapadejo v 30 dneh) v primerjavi z vsemi sredstvi
- denar, udenarljiva sredstva in visoko tržljive vrednostnice v primerjavi z vsemi sredstvi
- medbančne vloge in obveznosti iz vlog na trgu denarja v primerjavi z vsemi sredstvi

(c) Kazalniki čistega dobička:

- donos v primerjavi s povprečnimi vsemi sredstvi
- donos v primerjavi s povprečnim vsem (lastniškim) kapitalom
- čista razlika v obrestih kot odstotek od povprečnih vseh sredstev v primerjavi s povprečnimi sredstvi, ki prinašajo čisti dobiček
- prihodki od obresti kot odstotek povprečne vrednosti obrestovanih sredstev
- odhodki za obresti kot odstotek povprečne vrednosti obrestovanih dolgov
- neobrestni prihodki kot odstotek od povprečnih obveznosti
- neobrestni prihodki kot odstotek od povprečnih vseh sredstev
- neobrestni odhodki kot odstotek od povprečnih vseh sredstev
- neobrestni odhodki kot odstotek od poslovnih prihodkov

(d) Kazalniki kapitalske ustreznosti:

- (lastniški) kapital kot odstotek od vseh sredstev
- prvovrstni kapital kot odstotek od sredstev, tehtanih s tveganji
- ves kapital kot odstotek od sredstev, tehtanih s tveganji

(e) Tržno tveganje:

- osredotočanje tveganja posameznih panog ali zemljepisnih območij
- vrednost po tveganju
- razčlenitev vrzeli in trajanja (v osnovi razčlenitev zapadlosti in učinek sprememb obrestnih mer na čisti dobiček banke ali lastno financiranje)
- sorazmerni obseg sprejetih poslov in dolgov
- učinek sprememb obrestnih mer na čisti dobiček banke ali lastno financiranje

(f) Tveganje financiranja:

- odjemalsko financiranje v primerjavi z vsem financiranjem (odjemalsko plus medbančno)
- zapadlosti
- povprečna obrestna mera pri dobivanju posojil

Dodatek 4

Tveganja in zadeve v zvezi z odkupovanjem izdaje vrednostnic in posredovanjem vrednostnic

Odkupovanje vrednostnic

Številne banke ponujajo finančne storitve, kot je odkupovanje javno ponujenih vrednostnic ali pomoč pri zasebni prodaji vrednostnic. Banke, ki vstopajo v takšno delovanje, so lahko izpostavljene pomembnim tveganjem, ki imajo posledice za revizijo. Takšno delovanje in tveganje, ki je povezano z njim, sta precej zapletena in pozornost je namenjena posvetovanju z veščaki za takšne zadeve.

Na tveganje, ki se pojavi pri odkupovanju izdanih vrednostnic, vpliva tako vrsta vrednostnice, ki je predmet odkupa, kot tudi ustroj ponudbe. Odvisno od ustroja ponudbe vrednostnic se lahko od odkupnika izdaje vrednostnic zahteva, da kupi del ponujenih postavk. To povzroča potrebo po financiranju neprodanega dela in izpostavlja organizacijo tržnemu tveganju lastništva.

Obstaja tudi pomembna sestavina pravnega in urejevalnega tveganja, ki jo poganja zakonodaja, po kateri se izvaja ponujanje vrednostnic. Področji pravnega in urejevalnega tveganja sta na primer izpostavljenost odkupnika pomembno napačnim navedbam v vpisu vrednostnic ali v ponudbenem izkazu ter krajevni predpisi, ki urejajo razpečavanje in trgovanje pri javnem ponujanju, prav tako tveganja, ki izvirajo iz trgovanja na podlagi notranjih informacij in tržnih manipulacij ravnateljstva ali osebja v banki. Zasebne prodaje se praviloma opravljajo prek posrednika in zaradi tega povzročajo manj tveganja kot tiste, ki so povezane z javnim ponujanjem vrednostnic. Revizor pa upošteva krajevne predpise, ki se nanašajo na zasebno prodajanje.

Posredovanje vrednostnic

Številne banke so vključene tudi v posredniško delovanje, ki vključuje olajševanje poslov z vrednostnicami naročnika. Kot pri odkupovanju vrednostnic so banke, ki sodelujejo v tem delovanju (kot posredniki, trgovci ali oboje), izpostavljene pomembnim tveganjem, ki imajo posledice za revizijo. Takšno delovanje in tveganja, ki so povezana z njim, so precej zapletena in pozornost je namenjena posvetom z veščaki za takšne zadeve.

Vrste storitev, ki se ponujajo naročnikom, in metode, ki se uporabljajo pri njihovem opravljanju, določajo vrsto in obseg tveganj, ki spremljajo posredovanje vrednostnic. Na profil tveganja prav tako vpliva število borz vrednostnic, na katerih banka posluje in izvaja posle za svoje naročnike. Posamezna storitev se pogosto ponuja kot podaljšek zaupanja naročnikom, ki so kupili vrednostnice na meji, kar povzroča zaupanjsko tveganje pri banki. Druga splošna storitev je hramba vrednostnic, katerih lastniki so bančni naročniki. Organizacije so prav tako izpostavljene udenarljivostnemu tveganju, ki je povezano s financiranjem posredovanja vrednostnic. S tem povezani dejavniki revizijskega tveganja so podobni tistim, ki so predstavljeni v prilogi 5 (Tveganja in zadeve v zvezi z zasebnim bančništvom in ravnanjem s sredstvi).

Obstaja tudi pomembna sestavina pravnega in urejevalnega tveganja, ki ga sproža zakonodaja, po kateri poteka posredovanje vrednostnic. To utegne biti skrb pri bančnem poročanju urejevalcem, pri poročilih revizorja urejevalcem in tudi glede ugleda in finančnega tveganja, ki se utegne pojaviti v primeru urejevalnih prestopkov, ki jih zagreši banka.

Dodatek 5

Tveganja in zadeve v zvezi z zasebnim bančništvom in ravnanjem s sredstvi

Zagotavljanje najvišje ravni bančnih storitev posameznikom, predvsem ljudem z velikim čistim premoženjem, je splošno znano kot zasebno bančništvo. Takšni posamezniki imajo pogosto sedež v drugi državi, ne tisti, iz katere je banka. Pred revidiranjem delovanja zasebnega bančništva mora revizor razumeti temeljne kontrole pri takšnem delovanju. Revizor prouči obseg zmožnosti organizacije za pripoznavanje in obvladovanje možnih uglednostnih in pravnih tveganj, ki so lahko povezana z neustreznim poznavanjem in razumevanjem naročnikovih osebnih in poslovnih razlogov, virov njegovega premoženja in uporabe kontov zasebnega bančništva. Revizor prouči:

- Ali ravnateljsko nadzorovanje delovanja zasebnega bančništva vključuje ustvarjanje primerne skupne kulture. Poleg tega naj bi visoke ravni upravljanja določile cilje in namene, ravnateljstvo pa mora dejavno iskati usklajenost s skupnimi usmeritvami in postopki.
- Usmeritve in postopki pri delovanju zasebnega bančništva morajo biti zapisani in morajo vsebovati zadostne napotke za zagotovitev, da pri organizaciji ustrezno poznajo naročnike. Usmeritve in postopki na primer zahtevajo, da organizacija prepozna svoje naročnike in pridobi temeljne informacije o njih, opisuje vire premoženja naročnikov in smeri njihovega poslovanja, zahteva priporočila, ravna z njimi in prepozna sumljive posle. Organizacija mora imeti tudi zapisane usmeritve zaupanja in postopke, ki med drugim obravnavajo zadeve, povezane s pranjem denarja, kot je dajanje posojil, zavarovanih z denarno varščino.
- Postopki ravnanja s tveganjem in ureditev spremljanja morajo poudarjati pomembnost pridobivanja in ohranjanja listin, ki se nanašajo na naročnike, ter pomen skrbnega pregleda pri pridobivanju informacij za kasnejše spremljanje, če so potrebne za preverjanje ali potrjevanje informacij, ki jih je dostavil naročnik ali njegov predstavnik. Del zdravega delovanja zasebnega bančništva je potreba po usklajevanju s prepoznavnimi zahtevami naročnika. Informacijska ureditev mora biti sposobna spremljati vsa področja delovanja zasebnega bančništva organizacije. Med njimi sta ureditev, ki omogoča ravnateljstvu pravočasne informacije, potrebne pri proučevanju poslovanja zasebnega bančništva in uspešnem ravnanju z njim, ter ureditev, ki omogoča ravna-

teljstvu spremljati konte pri sumljivih poslih in poroča o tem organom pravnega pregona in nadzornikom bank, kot zahtevajo zakoni ali drugi predpisi.

Revizor prouči ocenjene ravni tveganja pri delovanju in tveganja pri kontroliranju, ki se nanašajo na delovanje zasebnega bančništva, ko odloča o naravi, času in obsegu postopkov preverjanja podatkov. Seznam v nadaljevanju navaja številne izmed splošnih dejavnikov revizijskega tveganja, ki jih je treba proučiti pri določanju narave, časa in obsega postopkov, ki jih je treba opraviti. Ker zasebno bančništvo pogosto obsega gospodarjenje s sredstvi, je treba vključiti tudi te dejavnike revizijskega tveganja, ki so povezani z gospodarjenjem s sredstvi:

- *Skladnost z urejevalnimi zahtevami.* Zasebno bančništvo je v številnih državah močno uravnvano. To utegne biti upoštevanje naročnikovega urejevalnega poročanja, revizorjevega poročanja urejevalnim organom in tudi glede ugleda in finančnega tveganja, ki se utegne pojaviti, kadar banka krši urejevalna pravila. Prav tako lahko zasebnega bančnega delovanja povzroči občutljivost banke za pranje denarja ter tako poveča poslovno, urejevalno in uglednostno tveganje, ki imajo posledice za revizijo.

- *Zaupnost.* To je na splošno značilnost zasebnega bančništva. Poleg normalne tajnosti, ki jo večina držav pripisuje razmerjem med banko in njeno stranko, imajo številne zakonodaje, kjer je zasebno bančništvo običajno, dodatne predpise o bančni tajnosti, ki lahko zmanjšuje možnost urejevalcev, davčnih oblasti ali policije od lastnih ali drugih zakonodaj, da pridejo do informacij o strankah. Banka si lahko prizadeva postaviti omejitve pri dostopu revizorja do imen njenih zasebnih strank, kar vpliva na revizorjevo zmožnost, da prepozna posle s povezanimi strankami. S tem je povezan pojav, da stranka lahko od banke zahteva, naj ne pošlje dopisov, tudi izpiskov kontov ("ohrani poštne račune"). To lahko zmanjšuje revizorjevo zmožnost, da pridobi dokaze o popolnosti in točnosti; če ni drugih ustreznih postopkov, revizor prouči tudi posledice za svoje poročilo.

- *Poslovodske prevare.* Močna zaupnost in osebna narava zasebnih bančnih razmerij lahko zmanjšata uspešnost notranjih kontrol, ki omogočajo nadzorovanje in pregledovanje osebja, ki se ukvarja z zadevami zasebnih strank. Visoka stopnja osebnega zaupanja, ki lahko obstaja med stranko in njenim zasebnim bančnikom, lahko poveča tveganje, saj imajo številni zasebni bančniki neko stopnjo samostojnosti pri ravnanju z zadevami strank. To tveganje se tako poslabša, da zasebne stranke ne morejo vedno preverjati poslov, kot je pojasnjeno.

• *Storitve, namenjene pravnemu prenašanju nekaterih stopenj lastništva/obvladovanja sredstev na tretje stranke, tudi skrbništvo in drugi podobni pravni dogovori.* Takšni dogovori niso omejeni na razmerja v zasebnem bančništvu, vendar so v njem običajni. Za banko obstaja tveganje, da določbe o skrbništvu ali drugi pravni dogovori niso v skladu z ustreznimi zakoni. To utegne povzročiti banki obveznosti do uporabnikov. Kontrole na tem področju so še posebej pomembne, saj se napake pogosto prepoznajo šele, če je skrbnik ali drug dogovor prizadet, morda desetletja po nastanku. Zasebni bančniki pogosto sodelujejo pri pripravljanju oporok ali drugih oporočnih listin in delujejo kot izvrševalci. Napačno oblikovanje poslednje volje lahko povzroči finančne posledice v banki. Na tem področju in na področju delovanja spremljajočega izvajalca morajo obstajati kontrole. Revizor prouči, ali obstajajo v zvezi s takšnimi storitvami nerazkrite obveznosti. Zahteve po tajnosti lahko vplivajo na revizorjevo zmožnost, da pridobi zadostne in ustrezne revizijske dokaze, in če do tega pride, revizor prouči posledice za svoje poročilo. Končno so skrbništvo in podobni dogovori, ki jih pripravljajo zasebne banke, pogosto prepuščeni tretjim strankam. Revizor prouči, kateri dejavniki revizijskega tveganja ostajajo pri drugim prepuščenih storitvah, postopke, ki so potrebni za razumevanje tveganja, in razmerja ter oceni kontrole nad okvirom takšnega izvajalca storitev in znotraj njega.

• *Zaupanjsko tveganje.* Če so predvidene zasebne bančne storitve, je zaupanjsko tveganje pogosto bolj zapleteno zaradi narave posojilnih zahtev odjemalcev. Težave pri presojanju zaupanjskega tveganja pogosto povzročijo tele storitve: sestavljeni pripomočki (večnamenski zaupanjski posli, ki se nanašajo na naročnikove zahteve na področjih, kot so davki, predpisi, varovanje pred tveganjem in druga), nenavadna sredstva, dana v zastavo kot varščina (na primer zbirka umetnin, ne takoj prodajljivo premoženje, neopredmetena sredstva, katerih vrednost je vezana na prihodnje denarne tokove), in zanašanje na osebna poročstva ("posojanje imena").

• *Hramba.* Zasebne banke lahko ponujajo storitve hranjenja svojim strankam za fizično naložena sredstva ali dragocenosti. S tem povezani dejavniki revizijskega tveganja so podobni tistim, ki so predstavljeni v nadaljevanju pri ravnanju s sredstvi.

Gospodarjenje s sredstvi

Tu naštetih dejavniki tveganja se pojavljajo kot razmišljanje pri načrtovanju strategije in izvajanju revizije bančnega delovanja, povezanega z gospodarjenjem s sredstvi. Del tega področja so gospodarjenje s finančnimi sredstvi, gospodarjenje s pokojninami, sredstva, namenjena

pravnemu prenosu neke stopnje lastništva/obvladovanja sredstev na tretje stranke, kot so skrbniški ali drugi podobni dogovori, in drugo. Seznam ni izčrpen, saj se panoga finančnih storitev zelo hitro razvija.

• *Če gospodarjenja s sredstvi in sredstev samih ne revidira isto revizijsko podjetje.* Gospodarjenje s sredstvi in sredstva sama so na splošno tesno povezana. Lažje je prepoznati in razumeti posledice zadeve, ki se pojavlja v eni organizaciji, na računovodskih izkazih druge, če obe revidira isto revizijsko podjetje ali če je dogovorjeno dovoljenje za zamenjavo informacij med dvema revizijskima podjetjema. Če se ne zahteva revizija sredstev in njihovega gospodarja ali če ustrezen dostop do drugega revizijskega podjetja ni možen, revizor prouči, ali lahko oblikuje popoln pogled.

• *Zaupniška odgovornost do tretjih strank.* Slabo gospodarjenje s finančnimi sredstvi tretje stranke ima finančni ali uglednostni vpliv na gospodarja sredstev. Zadeve, ki spadajo v to skupino, so lahko

- neustrezno knjigovodenje;
 - neprimerne kontrole varovanja in vrednotenja sredstev;
 - neprimerne kontrole za preprečevanje poneverbe gospodarja finančnih sredstev;
 - neustrezna fizična in/ali pravna ločitev finančnih sredstev stranke od finančnih sredstev gospodarja ali drugih finančnih sredstev strank (pogosto uravnavalni vidik);
 - neustrezna ločitev naložb naročnika od lastnih naložb gospodarja (bodisi osebnih ali podjetniških bodisi obojih) ali naložb drugih strank;
 - neustrezna ločitev bančnega osebja, ki je vpleteno v naloge gospodarjenja s sredstvi, in tistih, ki se ukvarjajo z drugim poslovanjem;
 - neskladnost s pooblastili strank ali naložbeno politiko, po katerih naj bi se gospodarilo s finančnimi sredstvi; ter
 - neskladnost z zahtevami pri poročanju strankam (pogodbenim ali urejevalnim).
- Pozornost je namenjena usmeritvam in kontrolam sprejemanja strank; naložbenim odločitvam, skladnosti z navodili strank; nasprotju interesov; skladnosti s predpisi; ločitvi in varovanju finančnih sredstev ter pravilnemu poročanju o sredstvih in poslih stranke.
- *Nagrade gospodarju finančnih sredstev.* Obstaja velika možnost, da tisti, ki gospodarijo s finančnimi sredstvi, sprejmejo nepreudarne ali

nezakonite poslovne odločitve, ki so zasnovane na želji po osebnem dobičku, pridobljenem z nagrado ali spodbudnino.

- *Tehnologija.* Tehnologija je ključna za delovanje večine podjetij za gospodarjenje s sredstvi, zato je treba preizkusiti varnost, popolnost in točnost podatkov in vložkov podatkov, kjer se pri reviziji zanašajo na računalniške kontrole pa tudi na vsesplošno okolje računalniškega kontroliranja. Pozornost je namenjena temu, ali obstajajo ustrezne kontrole za zagotovitev, da se posli v imenu strank razvidujejo ločeno od lastnih poslov banke.

- *Globalizacija in mednarodno razlikovanje.* To so značilnosti številnih gospodarjev s sredstvi, kar lahko povzroča dodatna tveganja zaradi različnosti navad v različnih državah glede zadev, kot so pravila določanja cen in hranjenja, predpisi, pravna ureditev, tržne navade, pravila razkrivanja in računovodski standardi.

Pojmovnik

Skrive rezerve (Hidden Reserves)

Nekateri okviri računovodskega poročanja dovoljujejo bankam, da manipulirajo s predstavljenim dobičkom tako, da prenašajo zneske med nerazkrite rezerve v letih, ko imajo velike dobičke, in prenašajo zneske iz takšnih rezerv, ko imajo izgube ali majhne dobičke. Predstavljeni dobiček je znesek po takšnih premikih. To je način, ki omogoča, da je banka videti bolj ustaljena, ker je zmanjšana nestanovitnost njenega čistega dobička, pomaga pa tudi preprečiti izgubo zaupanja v banko z zmanjšanjem priložnosti, v katerih bi poročala o majhnem čistem dobičku.

Nostro konti (Nostros)

Konti, ki obstajajo v imenu banke pri drugi banki.

Rezervacija (Provision)

Prilagoditev knjigovodske vrednosti sredstva, upoštevajoča dejavnike, ki bi lahko zmanjšali njegovo vrednost za organizacijo. Včasih imenovana tudi popravek vrednosti.

Previdnostni kazalniki (Prudential Ratios)

Kazalniki, ki jih uporabljajo urejevalci, da določijo vrste in zneske posojil, ki jih lahko da banka.

Preizkušanje pritiska (Stress Testing)

Preizkušanje modela vrednotenja z uporabo predpostavk in začetnih podatkov zunaj normalnih tržnih okoliščin in ocenjevanje, ali so napovedi po modelu še zanesljive.

Vostro konti (Vostros)

Konti, ki jih ima banka v imenu druge banke.

Priporočeno gradivo

Seznam vsebuje gradivo, ki lahko koristi revizorjem bančnih računovodskih izkazov.

Basel Committee on Banking Supervision: *Publication 30: Core Principles for Effective Banking Supervision*. Basel 1997.

Publication 33: Framework for Internal Control Systems in Banking Organisations. Basel 1998.

Publication 55: Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure. Basel 1999.

Publication 56: Enhancing Corporate Governance in Banking Organisations. Basel 1999.

Publication 72: Internal Audit in Banking Organisations and the Relationship of the Supervisory Authorities with Internal and External Auditors. Basel 2000.

Publication 75: Principles for the Management of Credit Risk. Basel 2000.

Publication 77: Customer Due Diligence for Banks. Basel 2001.

Publication 82: Risk Management Principles for Electronic Banking. Basel 2001.

Publikacije Baselskega odbora o bančnem nadzorovanju je mogoče dobiti na spletni strani Banke za mednarodne poravnave <http://www.Bis.org>.

MRS 30: Razkritja v računovodskih izkazih bank in podobnih finančnih inštitucijah. London 1999.

MRS 32: Finančni instrumenti: Razkritje in predstavitev. London 2000.

MRS 37: Rezervacije, pogojne obveznosti in pogojna sredstva, London 1998.

MRS 39: Finančni instrumenti: Pripoznavanje in merjenje. London 2000.

Poleg tega so številni člani IFAC izdali gradivo o bankah in reviziji njihovih računovodskih izkazov.